

VANITAS

Anna Černá

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta multimediálních komunikací
Ateliér Design oděvu

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Anna Černá**
Osobní číslo: **K19046**
Studijní program: **B8206 Výtvarná umění**
Studijní obor: **Multimédia a design – Design oděvu**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Vanitas**

Zásady pro vypracování

1. Teoretická část:

Prostudování a analýza dostupných materiálů a informací, obrazová příloha, vlastní závěry v minimálním textovém rozsahu 20-25 normostran. Řešení je doplněno kresebnými návrhy. Práce pojednává o tématu pomíjivosti. Zkoumá přístup umělců k tomuto tématu od 16. století až po současnost, kde se zaměřuje především na pomíjivost v oděvním designu.

2. Praktická část:

Výtvarné zpracování a realizace finálních návrhů v počtu 5-7 modelů. Praktická část vychází z nabytých poznatků z teoretické části, které se uplatňují při tvorbě oděvní kolekce. Práce je doplněna o dokumentační fotografie z procesu tvorby, módní fotografie, popřípadě krátké promo video. Rozsah práce: minimálně 40 normostran. Formát A4. Práce bude odevzdána ve dvou stejnopisech v pevné vazbě (1 může být v kroužkové vazbě). Součástí odevzdané písemné práce bude i dodání elektronické verze bakalářské práce na Flash disku. Flash disk bude obsahovat taktéž samostatné fotografie v tiskové kvalitě z praktické části bakalářské práce. Formát pro bitmapové podklady: JPEG, barevný prostor RGB, rozlišení 300 DPI, 250 mm delší strana. Formáty pro vektory: AI, EPS, PDF. Loga a texty v křivkách.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. V českém jazyce vyd. 2. Přeložil Martin POKORNÝ. Praha: Prostor, 2010. Střed (Prostor). ISBN 978-80-7260-229-2.

MACKENZIE, Mairi. *—ismy*. V Praze: Slovart, 2010. ISBN 978-80-7391-399-1.

STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. 7., přeprac. a rozš. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. IBN 8071925004.

THOMAS, Dana. *Vláda módy: cena rychlé módy a budoucnost oblečení*. Přeložil Adéla BARTLOVÁ. Brno: Host, 2020. ISBN 978-80-275-0368-1.

WITKIN, Joel-Peter, URBAN, Otto M., ed. *Joel-Peter Witkin Vanitas*. Řevnice: Arbor vitae, 2011. Decadence now! ISBN 978-80-87164-72-3.

Vedoucí bakalářské práce: **MgA. Alice Klouzková, PhD.**
Ateliér Design oděvu

Datum zadání bakalářské práce: **1. listopadu 2021**

Termín odevzdání bakalářské práce: **20. května 2022**

L.S.

Mgr. Josef Kocourek, PhD.
děkan

doc. MgA. Kristýna Petříčková, Ph.D.
vedoucí ateliéru

Ve Zlíně dne 1. prosince 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ / DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské/diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že:

- jsem na bakalářské/diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně dne: 19.5.2022

Jméno a příjmení studenta: ANNA ČERNÁ

.....
podpis studenta

ABSTRAKT

Bakalářská práce pojednává o tématu pomíjivosti, která vychází z inspiračního zdroje pod názvem vanitas, který káže o marnosti lidského života a úsilí, včetně banálních prožitků, které mohou být náhle ukončeny smrtí. Následně zmiňuje výrok memento mori neboli „pamatuj na smrt“, který s jeho konceptem úzce souvisí, neboť připomíná, že jsme všichni smrtelní. V značné míře zkoumá přístup umělců k tomuto tématu od poloviny 16. století až po současnost, kde se zaměřuje především na pomíjivost v oděvním designu.

Klíčová slova: Vanitas, pomíjivost, smrtelnost, kostra, lebka, marnost

ABSTRACT

The bachelor's thesis deals with the topic of transience, which is based on sources of inspiration called vanitas, which preaches the futility of human life and effort, including banal experiences that can be suddenly ended by death. It then mentions the statement memento mori, or "remember death," related to his concept, which reminds us that we are all mortal. It largely explores the approach to this topic from the mid-16th century to the present, where it focuses primarily on transience in clothing design.

Keywords: Vanitas, transience, mortality, skeleton, skull, vanity

Děkuji vedoucí práce MgA. Alici Klouzkové, Ph.D. za vedení, odborné rady a průběžné konzultace během procesu tvorby praktické i teoretické části mé bakalářské práce.

Děkuji ostatním pedagogům.

Děkuji celé rodině za neustálou podporu.

Děkuji MgA. Kateřině Sýkorové.

Děkuji MgA. Lence Mičolové.

Děkuji přátelům.

Děkuji Petře.

Děkuji sobě.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VANITAS	12
1.1 PRVKY VANITAS	12
1.2 MEMENTO MORI	14
2 MALÍŘI VANITAS 16. A 17. STOLETÍ	15
2.1 DAVID BAILLY	16
2.2 JACQUES DE GHEYN.....	18
2.3 CARSTIAN LUYCKX	19
2.4 JORIS VAN SON.....	20
3 VANITAS A SOUČASNÝ DESIGN	22
3.1 JOEL PETER WITKIN	22
3.1.1 Still life, Marseilles (1992)	24
3.2 JAN GEMROT	25
4 VANITAS: MÓDA A UMĚNÍ	27
4.1 ELSA SCHIAPARELLI.....	28
4.1.1 Šaty Skeleton.....	29
4.2 JANA STERBAK.....	30
4.3 ALEXANDER MCQUEEN	32
4.3.1 Kolekce Voss jaro/léto 2001	33
4.4 RICARDO TISCI.....	36
4.5 IRIS VAN HERPEN	37
4.5.1 Šaty Skeleton.....	38
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
5 KONCEPT KOLEKCE	41
5.1 INSPIRACE	41
5.2 MOODBOARD	41
6 BAREVNOST A MATERIÁLY	42
6.1 BAREVNOST	42
6.2 MATERIÁLY	43
7 KOLEKCE	44
7.1 MODEL 1	45
7.2 MODEL 2	47

7.3	MODEL 3	48
7.4	MODEL 4	50
7.5	MODEL 5	52
III	PROJEKTOVÁ ČÁST	53
8	FOTODOKUMENTACE	54
	ZÁVĚR	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
	INTERNETOVÉ ZDROJE.....	72
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	76
	SEZNAM OBRÁZKŮ	77
	ZDROJE OBRÁZKŮ	78
	SEZNAM PŘÍLOH.....	81

ÚVOD

Prvním impulzem pro zpracování zvoleného tématu byla výstava Vanitas v Praze, která se konala v centru současného umění Dox v říjnu 2021. Pod pouhým pojmem se skrývá mnoho mravních poselství, jako je marnost našich lidských životů a pomíjivost v něm, skrytých v symbolice předmětů, které jsou zobrazeny na malbách holandských malířů v 16. století a kterými se inspirovali umělci dodnes. Divák mohl na výstavě vidět více než 60 současných umělců a umělkyní, kteří na téma výtvarnickým projevem reagovali. Za příklad uvádím českého malíře Jana Gemrota, jehož prezentovaná tvorba mě zaujala a poskytla jiný úhel pohledu na téma. Výstava jako celek byla sestavena ze dvou prvků, ačkoliv vanitas je charakteristické pro více elementů, které následně v práci zmiňuji. Prvním prvkem jsou květiny. Druhým a zároveň ústředním prvkem tématu vanitas je lebka, která jedním z inspiračních podnětů pro teoretickou i praktickou část této práce. Jejím skrytým významem je smrt. Někteří vystavující svým pojetím tématu do určité míry nastiňují naši současnou vyprázdněnost ve vztahu k umírání a smrti. Něco, co naši předkové brali s úctou a pietou.

Vanitas úzce souvisí s výrokem memento mori neboli „pamatuj na smrt“. Jako inspirace pro mnoho umělců už od 16. století se navzájem prolínají, jelikož jsou vystiženy za pomoci stejných předmětů. Příkladem je obraz od Carstiana Luyckxe, který mi poskytl druhý inspirační zdroj k vytvoření kolekce a tím je kostra, jež je pro tento výrok dalším ústředním prvkem, který následně využívám v praktické části.

V značné míře v teoretické části se zabývám i současnými umělci, kteří pracují s pomíjivostí, z nichž se převážně věnuji módním návrhářům a jejich pohledem na vanitas.

Praktická část čerpá z poznatků z teoretické části, které jsem získala díky bádání o tématu. Následně je využívám jako inspirační prvky pro vytvoření kolekce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VANITAS

Pojem vanitas, latinským překladem vanitas, doslovněji marnost je označení pro typ malby v období baroka. Je vyjádřený alegorickým zátiším, v jehož kompozici bývá mnohdy umístěna lebka. Odkazuje převážně na pomíjivost v našem životě, marnost našich rozkoší a káže o nevyhnutelnosti ukončení lidského života.¹ „*Marnost nad marnostmi, říká Kazatel, marnost nad marnostmi, všechno je marnost*“² Tento pojem původně vychází ze starozákonního bédování z inauguračních veršů Knihy Kazatel, která je součástí Bible.³ Tento typ symbolických děl výtvarného umění byl velmi populární ve Flandrech a v Holandsku během 16. a 17. století. Nicméně pár příkladů lze přiřadit k Francii a Španělsku. Většinu děl s vanitas námětem řadíme k autorům těchto dvou století. Téma bylo běžným jevem i v jiných historických obdobích. Téma svou popularitu získalo prostřednictvím katolické protireformace a protestanským kalvinismem. Velký důraz tyto dvě náboženské snahy kladly znehodnocovat majetek a úspěch v onom světě. v „*Stejně jako symbolické umění, dvě náboženské snahy zdůrazňovaly znehodnocování majetku a úspěch v tomto světě. Místo toho zaměřili věřící na jejich vztah s Bohem v přípravě na posmrtný život.*“⁴

Na počátku byly malby velmi temné a skličující. Rozjasňující a honosnější prvky se dostávaly na povrch až v pozdních dobách baroka.⁵ Obraz, který se vyznačoval tématem vanitas, nebyl brán pouhým uměleckým dílem, ale dostalo se mu důležité mravní poselství. Jeho rozvržení spočívalo v připomenutí banálnosti radostí života, které jsou neočekávané a věčně zničené smrtí.

1.1 Prvky vanitas

Myšlenka vanitas je vyjádřena v obraze několika atributy (viz obr. č. 1) a každý z nich má skrytou symboliku. Primárním prvkem pro definování tématu vanitas je lebka. Její připomínkou je nevyhnutelnost smrti. Je stejným odrazem, kterým je například i portrét, na němž je vyobrazena kdysi žijící osoba. Nejpřesněji vystihuje lidský život a jeho křehkost.

¹ Vanitas. In: *Encyclopedia Britannica: Britannica* [online]. 2011, 01.10. 2019 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-lush-17th-century-paintings-striking-reminders-mortality>

² ESAAK, Shelley. *ThoughtCo.* [online]. 2019 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/vanitas-painting-definition-183179>

³ HOFFMANN, Thomas R. *Jak je poznáme?*. V Praze: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1585-3.

⁴ ESAAK, Shelley. *ThoughtCo.* [online]. 2019 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/vanitas-painting-definition-183179>

⁵ tasmtěž

„Tyto lebky na zadní straně portrétů symbolizovaly smrtelnost lidské přirozenosti (*mors absconditus*) a byly v kontrastu s životním stavem modelky na zadní straně obrazu“⁶. Dalším nepostradatelným důležitým elementem jsou hořící i vyhaslé svíčky, které definují lidskou duši. Následujícím prvkem jsou plody, které mohou být v zátiší zobrazené jak shnilé, tak zralé. V prvním případě se jedná o symbol stárnutí, druhý zmíněný příklad je symbolem plodnosti, hojnosti a mnohdy i bohatství a prosperity. Často vyličeným prvkem jsou uvadlé květiny, které se vyznačovaly rozkladem těla a smrtelností, která je nevyhnutelnou součástí lidské povahy. Květiny se často objevovaly v obrazech společně s předměty, které charakterizovaly bohatství. Účelem bylo znázornit jeho krásu v kontrastu nevyhnutelně blížící se smrti.⁷ Na některých z obrazů (viz obr. 2) lze spatřit prvek v podobě mýdlových bublin, které kážou o krátkém životě, který může být náhle ukončen smrtí. V zátiší jsou rovněž rozmístěné předměty, které symbolizují světské záležitosti, kterými se lidé nechávají svést. Například světské znalosti, které lze získat prostřednictvím umění a věd, jsou v podobě knih, map anebo nástrojů.⁸ Dalšími elementy vanitas jsou poháry, šachy, mořská mušle položená na stole v popředí obrazu nebo i pohozené hrací karty aj.

Obrázek 1 Vanitas zátiší s knihami, rukopisy a lebkou⁹

⁶ Život, smrt a čas. Obdivující marnost Popis malby marnosti. In: *Panima* [online]. 2014 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://pani-mama.ru/cs/zhizn-smert-i-vremya-lyubovanie-tshchetoi-kartina-sueta-suet/>

⁷ Vanitas Still Life's and their symbolism. In: *ArtSeed* [online]. San Francisco, 2000, 2020 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.artseed.art/wp-content/uploads/2020/05/Vanitas-Still-Life-and-their-Symbolism.pdf>

⁸ ESAAK, Shelley. *ThoughtCo.: Vanitas Painting* [online]. In: . 2019 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/vanitas-painting-definition-183179>

⁹ KAAG, John. Foul Matter. *Paris Review* [online]. 04.10. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.theparisreview.org/blog/2017/10/04/foul-matter/>

1.2 Memento Mori

Vanitas je úzce spojeno s Memento mori, s latinskou frází, jejímž překladem je „Pamatuj na smrt“. „*Tento styl měl tendenci zahrnovat pouze ty předměty, které nám připomínají smrt, a zdržel se používání materialistických symbolů.*“¹⁰ Pointou není být morbidní nebo podporovat strach, ba naopak inspirovat, motivovat a jistá fakta si ujasnit. Zároveň aspiruje o připomínání krátkosti a křehkosti života. Připomínám, jako jsou právě tyto, ve svých životech potřebujeme čelit. Je to myšlenka nebo představa, kterou je pro nás snazší ignorovat a činit vše pro to, jenom abychom se jí mohli vyhnout a předstírat, že má daleko od pravdy.¹¹ Zmínky Mementa mori sahají až k Sokratovi a jeho starověkým praxím o přemýšlení o smrtelnosti, kdy prohlásil, „*že správné praktikování filozofie není „o ničem jiném než o umírání a smrti.*“¹² Například u Stoiků můžeme tento výrok zachytit jako jejich použití k oživení života. Každý den pro ně byl darem a stále si připomínali, aby během svého dne neztráceli čas s marnými a banálními věcmi.¹³ Stoická etika též spočívala v rozeznání dobrých, špatných a pro ně lhostejných věcí. Co je pro ostatní cennou záležitostí – zdraví, čest, majetek, život a co se ostatním oškliví – smrt, otroctví, chudoba a nemoc, stoikové nevnímají ani jako dobré, ani jako špatné, ale lhostejné.¹⁴

Idea tohoto prohlášení je ústřední pro umění, filozofii, literaturu, architekturu a v celé historii. Předpokládá se, že Memento Mori pochází ze starověké římské tradice, a stejně tak jako vanitas, je i pro dnešní umělce otevřené téma. Vanitas bychom mohli chápat jako podkapitolu Mementa Mori. Zároveň se oba výroky prolínají s latinským rčením Carpe diem, v českém překladu „užívej dne“. Obrazy jsou rozpoznatelné díky předmětům, jenž každý z nich má v sobě ukrytý symbol. Jsou jimi například lebky, lidská kostra, jenž je personifikací smrti a přesýpací hodiny.¹⁵ Nicméně, Vanitas zahrnuje o několik symbolů navíc.

¹⁰ ESAAK, Shelley. *ThoughtCo.: Vanitas Painting* [online]. In: . 2019 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/vanitas-painting-definition-183179>

¹¹ History of Memento Mori. In: *Daily Stoic | Stoic Wisdom For Everyday Life* [online]. 02.08. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://dailystoic.com/history-of-memento-mori/>

¹² HOLIDAY, Ryan. *Daily Stoic: Stoic Wisdom For Everyday Life* [online]. In: . 2017 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://dailystoic.com/memento-mori/>

¹³ tamtéž

¹⁴ STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie. 7., přeprac. a rozš. vyd.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, 630 s. ISBN 8071925004.

¹⁵ HOLIDAY, Ryan. *Daily Stoic: Stoic Wisdom For Everyday Life* [online]. In: . 2017 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://dailystoic.com/memento-mori/>

2 MALÍŘI VANITAS 16. A 17. STOLETÍ

Hlavní vlna Vanitas zátíší se datuje od roku 1550 do druhé poloviny 17. století. Autoři znázorňovali Vanitas nejdříve na rubní straně portrétů jako výslovné varování pro subjekt, načež se z nich vyvinuly samostatná umělecká díla. Dalo by se říct, že Vanitas vychází z krajinomaleb, které si malíři dodělávali ve svých ateliérech. Ačkoliv bylo hnutí populární v celém Nizozemsku a v některých částech Španělska a Francie, soustředilo se převážně na nizozemské město Leiden, ve kterém většina malířů narodila nebo se stěhovala za cílem malovat. Řada umělců, kteří jsou považováni a přiřazováni k typickému žánru holandského barokního umění, byli známí pro tvorbu Vanitas. Za nizozemské známé malíře lze brát například Davida Baillyho, Harmena van Steenwycka. Kromě nizozemských malířů se věnovali tomuto hnutí i francouzští malíři, jako je například Jean Chardin.

„Snad v žádném jiném slohovém období nezastávali malíři tolik různých uměleckých přístupů jako právě v baroku, a proto je obtížné charakterizovat jednotný stylový proud.“¹⁶ Nové a obrazové žánry tak vznikaly zvláště od umělců v severním a protestantském Nizozemsku, kteří se vydali svéráznou cestou. Pro tyto malíře, na rozdíl od umělců věnující se dvorskému dvoru, kteří tvořili především na zakázku, byl volný umělecký trh a občané na prvním místě.

Jejich obrazy podtrhující téma vanitas mohou na někoho působit melancholicky, temně a nazvat zobrazení pomíjivost lidského života tímto způsobem nepatřičným. *„Možná ale chtěli malíři vyjádřit i to, že pomíjivost má své kouzlo a že se člověk nemá odříkat krásy, i když netrvá věčně, a že i to, co trvá jen chvíli, jen pomíjivý okamžik, nám může přinést radost a obohacení. A že přijdou další okamžiky, které přinesou něco dalšího, zajímavého, inspirativního.“¹⁷*

¹⁶ HOFFMANN, Thomas R. *Jak je poznáme?*. V Praze: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1585-3.

¹⁷ TILMANNOVÁ, Hana. VANITAS. In: *Donna Mobile* [online]. 01.11.2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.donnamobile.cz/2021/vanitas/>

2.1 David Bailly

David Bailly byl známý jako malíř zlatého věku, jenž se narodil v Leidenu, kde měl i svůj ateliér. Ačkoliv se hnutí Vanitas objevovalo převážně v kompozici zátiší, David byl úspěšný portrétista a pomíjivost tak zobrazoval ve svých portrétech. Vyučil se u mladšího Jacquese De Gheyna a svého otce, vlámského přistěhovalce, Petera Baillyho. Zátiší se věnoval až v pozdím věku, kdy ho zobrazoval v malém měřítku ve svých dílech.

Jeho nejznámějším a zároveň nejsložitějším dílem je Autoportrét, kde zobrazuje sám sebe jako mladého jedince v jeho dvaceti letech, který drží svou další podobu v jeho téměř 60 letech.¹⁸ Zkrátka skládá linku svého života několik let zpět, a vytváří tak obraz se zvláštní časovou kompozicí. Tento obraz je naplněn velkým počtem předmětů a symbolů. „*Baillyho obraz, který přebírá jazyk kazatele, je „pokusem spojit události života, spojit prvky v celek, který dává smysl“.*“¹⁹

K vidění je nejen přes padesát jednotlivých objektů, ale i ostré a na první oko znatelné rozdělení kompozice. Tvar zlatého svícnu a vnitřní roh místnosti, který vyčnívá těsně za polovinou obrazu, tvoří dvě vertikální linie a zároveň obraz dělí na dvě pole. Vpravo je část vyobrazující téma Vanitas za pomoci symbolizujících předmětů a vlevo se nachází portrétistická sbírka. Včetně svého vkládá i ostatní do bublin – oválné rámování, které bylo nejčastěji používané u komerčních portrétů objevující se tehdy i dnes. Tímto způsobem se snažil vtipně odkázat na praxi kopií loutnistry Franse Halse, který taktéž visí přitlučený na zdi.

Autoportrét je obvykle označován za dvojitý, a to díky své dvojitosti, která se tam jeví jako opakující se prvek. Téměř všechny předměty, objevující se na obraze, jsou zdvojené. Kolik postav se zde prezentuje, tolik je i květin. Většina objektů, jako třeba sklenice, záclona a ubrus nebo pergament, má svůj protějšek. Stejně tak mladý Bailly má svou stárnoucí obdobu v oválném rámu, který drží v levé ruce. Mezi hlavními dvěma stejnými mužskými jedinci najdeme další vodítko pro párování, a to oblečení, které je stejné i mezi oválným portrétem ženy a bustou Bacchante. Párování měl systematicky myšlené jako odraz jednoho z primárních témat celého obrazu: Obraz vyjadřuje lásku, manželství a pojednává o ztrátě.

¹⁸ ANDERSON, Jonathan. Recounting Time. In: *VCS-The Visual Commentary on Scripture* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://thevcs.org/vanity-vanities/recounting-time>

¹⁹tamtéž

Druhým detailem je Baillyho manželka Agneta van Swanenburgh, která byla vážně nemocná a údajně zemřela. Další oválný portrét patří právě jí. Její postavu odráží strašidelný stín namalovaný na zeď stěny za sklenicí na pravé polovině. Agnetina nemoc zde může připomínat i socha svatého Šebestiána v jeho tradičním postoji: přivázan přípevně šípky ke stromu. Stal se obětí při římském pronásledování křesťanství za Diokleciána v 3. století.²⁰

„Poskládaná logika Baillyho malby, o jejíž zdroje se postaral Kazatel, nestaví konfrontaci s bezvýznamností života, ale s jeho pomíjivostí a naší neschopností vyřešit ztráty a trhliny, které tím vznikly: „Co je překroucené, nelze narovnat; co chybí, nelze spočítat“ (Kazatel 1:15). Vskutku, pomíjivost je tak bolestivá právě proto, že křehký dar života je tak plný smyslu.“²¹

Obrázek 2 David Bailly – Autoportrét (1651)²²

²⁰ M. WAYNE, Martin. *Bubbles and Skulls: The Phenomenological Structure of Self-Consciousness in Dutch Still Life Painting* [online]. 2005 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z:

<https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.405.2460&rep=rep1&type=pdf>

²¹ tamtéž

²² Self-portrait with Vanitas Symbols. *WikiArt-Visual Art Encyclopedia* [online]. 18.03. 2020 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/david-bailly/self-portrait-with-vanitas-symbols-1651>

2.2 Jacques De Gheyn

Jacques byl jedním z nejoriginálnějších a nejvýznamnějších nizozemských umělců své doby. Věnoval se grafice, kterou přispěl pro amsterdamské vydavatele, než se od roku 1592 pustil do vlastních grafických listů. Velkou část své tvorby věnoval také rytí, které postupem času přenechal svým pomocníkům, jako třeba Zachariasi Dolendovi, Janu Seanredamovi nebo Cornelisovi Drebbelovi, jenž si vychoval ve své dílně. Jacquesova tvorba zahrnovala náboženská, moralistní a alegorická témata, kterými se mu podařilo upoutat pozornost bohatých sponzorů v Leidenu, kam se společně s Evou Stalpaert, kterou si vzal roku 1595, přestěhovali.²³

Obrázek 3 Jacques De Gheyn – Vanitas zátěží (1603)²⁴

²³ Jacques de Gheyn II (1565–1629). In: *Národní galerie Praha* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/udalost/213/jacques-de-gheyn-ii-1565-1629>

²⁴ Vanitas Still Life. In: *The Metropolitan Museum of Art* [online]. 04.11. 2020 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436485>

Za obecně nejstarší známí vlámské zátiší vanitas, nebo symbolicky zobrazující lidskou marnivost, je považované právě dílo od Jacquese De Gheyna., kde život a jeho krátkost vyjádřil řezanou květinou na levé části obrazu, kuřáckou urnou, lebkou, jenž hraje na obraze jednu z dominantních rolí a průhlednou bublinou, která se vznáší nad ní. Tyto tvary zaujímají skalní výklenek s mírně zašpičatělým obloukem, který lemují Demokritos a Hérakleitos, sochařské postavy ukazující na bublinu, jenž představují plačtivé a smějící se filozofy starověkého Řecka. Mince, které leží na parapetu v popředí kompozice mezi oběma vázami se používaly jako nizozemské platidlo kolem roku 1600. Těmito mincemi, včetně holandských medailí, odkazuje na lidskou bláhovost.²⁵ Obraz je starý přes 410 let a byl vytvořen technikou olej na dřevo. V dnešní době lze dílo vidět ve sbírce v Metropolitním muzeu umění v New Yorku.²⁶

2.3 Carstian Luyckx

Dalším velice uznávaným a všestranným umělcem 17. století, věnujícímu se zátiší, byl Carstian Luyckx. Vyučil se u Philipse de Marliera který se zaměřoval na květinová zátiší a přestěhoval se do Antverp po pobytu v Portugalsku. O pár let později se Luyckx rozhodl přejít ke studiu Franse Franckena III., který ho naučil i jiným žánrům a mladý Luyckx se tak mohl vycvičit i v širší škále dovedností. Díky právu, které získal roku 1645 při zápisu v Antverpách v Cechu svatého Lukáše, se stal nezávislým mistrem. Carstianova kariéra okamžitě stoupala, a to velmi rychle. Tento fakt je dán antverpskými městskými archivy, ve kterých nalezneme dokument z roku 1646 sdělující informace o jeho práci pro španělského krále. O 7 let později však v žádném z archivů nenajdeme zmínku o samotném Luyckxovi a jediný zdroj pro čerpání informací je jeho tvorba. Dle francouzských podpisů, které mají mnoho jeho obrazů, lze vyvodit, že mimo Antverp aktivně pracoval i v jižních oblastech, ale doposud to není předloženo žádnými důkazy, které by byly přesvědčivé a potvrdily tak jeho aktivitu za hranicemi.²⁷

Obraz, v němž najdeme prvky tématu pomíjivosti a myšlenku „pamatuj na smrt“, se jmenuje Memento mori. Jedná se o zátiší plné hudebních nástrojů, not, doplněn lebkami, brněním, ale také knihami a kostrou, která strhne pozornost nejvíce. Tento obraz má být kritikou

²⁵ KRÉN, Emil a Daniel MARX. GHEYN, Jacob de II. In: *Web Gallery of Art* [online]. 1996 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://www.wga.hu/html_m/g/gheyn/vanitas.html

²⁶ Vanitas Still Life. In: *The Metropolitan Museum of Art* [online]. 04.11. 2020 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436485>

²⁷ Carstian Luyckx. In: *The Kremer Collection* [online]. 1994, 26.02. 2015 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.thekremercollection.com/carstian-luyckx/>

politiky Ludvíka XIV. a jeho vojenského dobývání. Je v něm zdokumentováno autorovo individuální zděšení z výtržností, které způsobila francouzská invaze, která se táhla do Španělského Nizozemska v roce 1667 až do roku 1668.²⁸

Obrázek 4 Carstian Luyckx – Zátiší Memento Mori²⁹

2.4 Joris van Son

Mezi zcela vlámské malíře zátiší lze zařadit i Jorise van Sona, narozeného v Antverpách, jenž se zabýval řadou podžánrů, ale největší známou oblastí jeho tvorby jsou ovocná zátiší. Mezi jeho malbami lze taktéž najít květinová, banketová nebo například pronkstillevens zátiší, která jsou charakteristická přepychem a luxusními předměty. Dále zpracovával obrazy s námětem vanitas.

Van Son je proslulý malbou girland neboli malbou věnců, na kterých se podíleli i figurální umělci, a vytvářeli tak zbožné obrazy, jejichž rámy byly květinově olemovány a doplněné ovocem, které srší znakem zralosti. To vše v nás vyvolává touhu dotknout se, než se ocitnou v nevyhnutelném rozkladu. Ačkoliv není zcela jasné, od jakého umělce se učil, na jeho dílech se projevuje rukopis Jana Davidszoon de Heema, jenž působil v Antverpách

²⁸ TRUONG, Alain. Carstian Luyckx, Memento Mori still life with musical instruments, books, sheet music, skull and armour. In: *Alain.R.Truong* [online]. 08.03. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.alaintruong.com/archives/2018/03/08/36209365.html>

²⁹ tamtéž

od roku 1625. To by mohlo naznačovat studie van Sona u zmíněného holandského malíře zátiší. Druhou variantou byla možnost být jeho asistentem ve studiu, který de Heem vlastnil, a využít tak příležitosti obeznámit se s malířovou prací během jeho rozvíjení.³⁰ Příkladem malby girland od van Sona je například Alegorie na lidský život.

Obrázek 5 Joris van Son – Alegorie na lidský život³¹

³⁰ Joris van Son. In: *Artvee* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artvee.com/artist/joris-van-son/>

³¹ Allegory on Human Life. In: *Google Arts & Culture* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artsandculture.google.com/asset/allegory-on-human-life/OwEvxnOOH6oE1A>

3 VANITAS A SOUČASNÝ DESIGN

„Vanitas se jako námět objevuje v umění již od rané renesance a nepřestává se projevovat v tvorbě umělců až do současnosti.“³²

Mezi díla spjatá s tématem vanitas lze najít dílo od amerického současného umělce Jasona Salavona a jeho dynamické zátiší nebo také nehybná animace, která je fotorealistickým ztvárněním, ale zcela syntetickým zobrazením lebky savce a svícnu, přičemž lebka se neustále, ale nepostřehnutelně vyvíjí, a to v průběhu čtyř hodin, aby představovala řadu různých zvířat včetně medvěda, člověka, paviána a kance.³³

Obrázek 6 Jason Salavon – Still life (Vanitas)³⁴

3.1 Joel Peter Witkin

Joel Peter Witkin je americký fotograf narozený v Brooklynu roku 1934. K pořizování snímků se dostal na základě povolání do vietnamské války v roce 1961, do které nakonec narukoval s úmyslem stát se válečným fotografem, jehož úkolem bylo natáčet těla po smrti vojáků, kteří zemřeli během nehod při výcviku, nebo v případě učinění sebevraždy.³⁵

³² ŠÁLKOVÁ, Soňa. Vanitas – biblické téma marnosti v pojetí současných českých umělců v centru DOX. In: *ARTmagazin* [online]. 16.05. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z:

<https://artsandculture.google.com/asset/allegory-on-human-life/OwEvxnO0H6oE1A>

³³ Still Life (Vanitas). *Jason Salavon* [online]. 1991 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://salavon.com/work/Vanitas/>

³⁴ tamtéž

³⁵ Joel-Peter Witkin. In: *Michel Soskine Inc.* [online]. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.soskine.com/artists/joel-peter-witkin>

Po skončení jeho služby v roce 1964 pracoval na volné noze a působil jako oficiální fotograf na Univerzitě v Kolumbii. Jeho konstruované fotografie zobrazují krásu v rámci grotesky a sexuální deviace. Neprojevuje se jako fotograf, který vyčkává na momenty. Každou fotografii má řádně promyšlenou do detailu, zobrazenou ve své hlavě a nakreslenou na papíře včetně všech kulis. Witkin se zajímal o lidskou situaci, kdy se snažil přitáhnout pozornost k marginalizovaným lidem, kteří se pomyslně nazývají druhými. Lidé, které společnost často nepřijímá, a odsouvá je tak na druhý břeh. Na snímcích můžeme tak spatřit hermafrodity, trpaslíky, amputované a androgyni, kteří nejen, že ho inspirují k práci, ale staví tak diváka do pozice pocitu normálnosti a představují náboženské, uměleckohistorické, ale i literární narážky.³⁶

Witkinova tvorba patří už po více než tři desetiletí *k nejdiskutovanějším uměleckým projevům soudobého výtvarného umění*.³⁷ Škála reakcí na jeho práci je velmi široká. K jeho přístupu k fotografii se vyjadřují jak seriózní studie, tak i různé analýzy. Někteří jsou až ostře pobouření a vedení k povrchním odsudkům. Autor k okolnímu světu není lhostejný, tudíž nespatříme ani slovo lhostejnost v jeho dílech. Vize, které jeho fotografie zobrazují, jsou odvážnými světy velice osobitého vidění. „*Witkinův divák je většinou při prvním setkání s jeho dílem zaskočen, to, co fotografie či kresby zobrazují, nikdy předtím neviděl. Často se nechává unést chaotickým čtením jednotlivých detailů, a přestává proto vnímat celek. V tomto smyslu se interpretace Witkinových prací blíží spíše k tradičnímu přístupu, jakým čteme například díla barokní či renesanční. Úvahy o kompozici, zlatém řezu, harmonii světla a stínu, o černých plochách a škrábancích jsou výchozím bodem pro uchopení Witkinova díla*“³⁸ Jeho díla jsou ovlivněny prvky surrealismu a jeho koláže nesou poctu malbám s námětem vanitas, vytvořeným v 17. století. Využívá v nich symbol lebky, který připomíná divákovi příchod smrti, jenž je pro něho nevyhnutelný.³⁹ „*Odvaha, s jakou již více než třicet let podniká strastiplné cesty do království smrti a bolesti, svědčí o hlubokém a kontinuálním osobním zaujetí, které je tak typické pro skutečné tvůrce*.“⁴⁰

³⁶ WITKIN, Joel-Peter, URBAN, Otto M., ed. *Joel-Peter Witkin Vanitas*. Řevnice: Arbor vitae, 2011. Decadence now!. ISBN 978-80-87164-72-3.

³⁷ tamtéž

³⁸ tamtéž

³⁹ SEX, DEATH & DISMEMBERMENT: JOEL-PETER WITKIN'S PORTRAITS OF OUTCASTS, SEVERED HEADS & GEORGE BUSH. In: *Dangerous Minds* [online]. 22.11.2016 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://dangerousminds.net/comments/sex_death_dismemberment_joel-peter_witkins_portraits_of_outcasts_severed_he

⁴⁰ WITKIN, Joel-Peter, URBAN, Otto M., ed. *Joel-Peter Witkin Vanitas*. Řevnice: Arbor vitae, 2011. Decadence now!. ISBN 978-80-87164-72-3

Většina jeho prací je v černobílém provedení, což znázorňuje podle něho barvy, které by měla fotografie mít. V momentě, kdy barvu aplikuje, používá pouze vlastní materiály a pigmenty, které používal k experimentování při tvorbě koláží a dalších kompozicí. Jeho snímky byly světu široce prezentovány, počínaje skupinovou výstavou, která se konala roku 1956 v Muzeu Moderního Umění v New Yorku. Pořádal i několik vlastních výstav v průběhu 80. let. Jeho první samostatná větší výstava byla k vidění v muzeu v Brooklynu roku 1986, kdy představil svých 40 černobílých fotek, zachycujících témata, která jsou pro společnost kontroverzní a snímky od roku 1974 až po rok 1985. Dále se prezentoval na výstavách v Izraeli, San Franciscu, Japonsku, a třeba i v Praze

Witkinovo přemýšlení a samotná jeho osobnost je velmi inspirativní.⁴¹ Ačkoliv Witkin schytil na jeho tvorbu mnoho kritiky, sám na kritické poznatky nedá, raději sází na správnost vlastní cesty i svá rozhodnutí, o kterých je pevně přesvědčen. Jak sám řekl: „*Ve vnímání mé práce neexistuje žádná „šedá zóna“. Lidé buď cítí lásku, nebo nenávisť. Ti, kdo nenávidí mé dílo, nenávidí i mne*“.⁴²

3.1.1 Still life, Marseilles (1992)

Witkinem pořízená fotka (viz obr. 7) je odkazem na holandské malby vanitas ze 17. století. Kompozice fotky je částečně sestavena hlavou muže se zamračeným obličejem a očima, které jsou zavřené. Hlava je prázdná a uříznutá a následně využita jako váza pro kytky, složenou z bílých lilií a růží. Z našeho pohledu kolem hlavy po pravé straně leží ovoce a zelenina. To se taktéž objevuje po levé straně, které je ve větším množství na tácu, který je nakloněný směrem k obličejí. Erotický náboj, který by toto zátiší mělo vyzařovat, je také podtrhnuto ukázkou o dynamické spojitosti lidských tendencí.

⁴¹ RÍOS, Patricio González. Joel-Peter Witkin en Chile: el David Lynch de la fotografía.

In: *ELmostrador* [online]. 13.08.2013 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z:

<https://www.elmostrador.cl/cultura/2013/08/13/joel-peter-witkin-en-chile-el-david-lynch-de-la-fotografia/>

⁴² WITKIN, Joel-Peter, URBAN, Otto M., ed. *Joel-Peter Witkin Vanitas*. Řevnice: Arbor vitae, 2011. Decadence now!. ISBN 978-80-87164-72-3

Obrázek 7 Joel P. Witkin – Still life, Marseille (1992)⁴³

3.2 Jan Gemrot

Jedním ze současných umělců, kteří se prezentovali na výstavě Vanitas v Dox – centru současného umění v Praze, byl český malíř Jan Gemrot. K umění má velmi blízko díky rodině, která je umělecky založená. Pochází z Prahy, kde navštěvoval střední Výtvarnou školu Václava Hollara. Díky svému neobyčejnému talentu byl předčasně ve třetím ročníku přijat ke studiu na Akademii výtvarného umění se zaměřením na klasickou malbu pod vedením Zdeňka Berana. Už během studia pořádal několik vlastních výstav a byl součástí mnoha skupinových výstav.⁴⁴

„Tvorba Jana Gemrota je syntézou či psychologickou exkurzí do problémů současné společnosti. Gemrot přistupuje k tématům obrazů s realistickým, či spíše hyperrealistickým projevem, jenž je někdy přerušován gestičtějším, expresivním rukopisem. Prostřednictvím konkrétního vizuálního prvku usiluje o vyjádření těžko uchopitelného pocitu a atmosféry, tedy o silné psychologické působení obrazu.“⁴⁵ Jeho brilantní výtvarný způsob podání

⁴³ Still Life, Marseilles, 1992. Artsy [online]. 2007 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artwork/joel-peter-witkin-still-life-marseilles>

⁴⁴ TUČKOVÁ, Kateřina. Jan Gemrot. In: *Braunoviny* [online]. 31.07. 2013 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.braunoviny.cz/jan-gemrot>

⁴⁵ MICHALOVÁ, Rea. Jan Gemrot. In: *Jan Gemrot* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.jangemrot.com/biography/>

dokáže rozvinout příběh, v němž vždy nechává něco nevyřčeného *pro projekci divákova osobního stanoviska*. Svým konceptuálním myšlením a mistrovskou malířskou bravurou s usilujícím, až ohromujícím obsahem uvedeným v mnoha interpretačních zdrojích patří Gemrot mezi nejpozoruhodnější talenty současné nejmladší umělecké generace.

Obrázek 8 Jan Gemrot – lebka / vanitas (2020)⁴⁶

Obrázek 9 Jan Gemrot – věčnost (2016)⁴⁷

⁴⁶ Skull/vanitas 2020. *Jan Gemrot* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.jangemrot.com/picture/skull---vanitas/>

⁴⁷ Eternity II 2016. *Jan Gemrot* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.jangemrot.com/picture/eternity-ii/>

4 VANITAS: MÓDA A UMĚNÍ

Pojem vanitas se obecně spojuje s uměním, které polemizuje o pomíjivosti pozemských radostí a úspěchů. Zdůrazňuje křehkost umění a našich tužeb v tváři v tvář nevyhnutelnosti našeho konce. Vanitas je skvělým příkladem, jak prozkoumat současné umění a haute couture módu. Se svým rychlým tempem zastarávání, výslovným projevem statusu a materiálního úspěchu a potenciálu pro narcistické sebevědomí, je móda prakticky vhodným médiem, jehož prostřednictvím je možné prozkoumat právě toto téma. Móda a módní design nám ukazuje nejen možnosti, co můžeme nosit a jak se můžeme prezentovat ostatním, ale prezentovat celý svůj životní styl.⁴⁸ *„Oblečení je naším prvním a nejzákladnějším komunikačním prostředkem. Odráží naše sociální a ekonomické postavení, obor naší činnosti, naše ambice, sebeúctu. Dokáže nám zvednout sebevědomí, zdůraznit naši smyslnost. Odhalí, jestli se řídíme konvencemi, nebo jimi pohrdáme.“*⁴⁹ *„Jakkoliv se naše oblečení může zdát marnivou zbytečností, mění náš náhled na svět a náhled světa na nás.“*⁵⁰

Výstava Vanitas: Fashion and Art, kde se současní umělci a designéři prezentovali svými současnými uměleckými díly, a zároveň tak avantgardní konfekční a haute couture módou. Výstava se konala v Miami Beach v roce 2014 a jejím kurátorem byl Harold Koda, odpovědný kurátor za kostýmní institut v Metropolitním muzeu v New Yorku. Mimo děl vystavujících umělců výstava upozorní na vzácné příklady pamětihodné sbírky historických rámu Bass Museum, které budou prostorově začleněné do instalace a vytvoří tak dynamické a interaktivní zapojení uměleckých děl a zároveň diváka.⁵¹ *„Ať už je téma jakkoli vážné a pochmurné, výstava nevzbuzuje smutek ani beznaděj. Různorodé formy a přístupy, nápaditost a rozmanitost výtvarného ztvárnění vzbuzující údiv a nadšení nad komplexností a originalitou, s jakou je možné se k tématu vyjádřit.“*⁵²

⁴⁸ ALLHOFF, Fritz, WOLFENDALE, Jessica a Jeanette KENNETT, ed. *Fashion - Philosophy for Everyone: Thinking with Style*. Chichester, West Sussex: John Wiley, 2011. ISBN 978-1-4051-9990-2.

⁴⁹ THOMAS, Dana. *Vláda módy: cena rychlé módy a budoucnost oblečení*. Přeložil Adéla BARTLOVÁ. Brno: Host, 2020. ISBN 978-80-275-0368-1.

⁵⁰ WOOLF, Virginia. *Orlando*. Vydání páté, v tomto překladu třetí, v nakladatelství Argo vydání druhé. Přeložil Kateřina HILSKÁ. Praha: Argo, 2019. Filmová řada (Argo). ISBN 978-80-257-2757-7.

⁵¹ VANITAS: FASHION AND ART. In: *THE BASS* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://thebass.org/art/vanitas-fashion-and-art/>

⁵² ŠÁLKOVÁ, Soňa. Vanitas – biblické téma marnosti v pojetí současných českých umělců v centru DOX. In: *ARTmagazin* [online]. 16.05. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artsandculture.google.com/asset/allegory-on-human-life/OwEvxnO0H6oE1A>

4.1 Elsa Schiaparelli

Mezi významné ženské návrhářky, které v 30. letech změnily módu, patří i Elsa Schiaparelli alias Schiap. Celým jménem je Elsa Luisa Maria Schiaparelli a původem je z italského města Palazzo Corsini. Ačkoliv patřila mezi vyšší třídu italských obyvatelů, v rodině to neměla vždy příliš jednoduché a vztah k ní ji velmi ovlivňoval po celý svůj život. Elsa se věnovala v mládí nejen módě, ale taktéž se snažila knižně vydat její první uměleckou práci. Byl to pokus o sbírku obsahující milostné básně pod názvem *Árethusa*. V současné době je sbírka módní umělkyně velkou záhadou, jelikož po ní nezůstala žádná stopa. Existují pouze publikace nebo zdroje internetového typu, které na dílo odkazují.

Její rozhodnutí o zlepšení v anglickém jazyce ji popohnaly v přejetí práce v Anglii v roli vychovatelky. Toto rozhodnutí by se dalo považovat za vydařený útěk před konzervativní rodinou, která Elsinu kreativitu zavrhovala. Roku 1913 je připravená odcestovat do Londýna. Během cesty se zastavila v Paříži, jakožto na první zastávce, kde byla zvaná na ples, který se konal u Henrauxe. Pro Elsu to byl důležitý moment a pro Schiap jako módní návrhářku taktéž. Pro ni to bylo první plesová zkušenost, která zahrnovala i první experiment vlastních tvořených šatů. Její bídný finanční rozpočet a žádné šaty, které by byly vhodné ji přesvědčily o pořízení velkého množství materiálu modré a oranžové barvy. Ačkoliv Elsa neuměla šít, tedy ani její plesové šaty nebyly šité, tak zazářily. Schiaparelli se krátce po uzavření sňatku s polsko-švýcarským učitelem teosofie stěhuje do Nice.⁵³ Ačkoliv se město stalo oblíbeným městem Schiaparelliové, její manžel se přikláněl spíše k opačnému názoru. V průběhu cesty do U.S.A. Schiaparelli potká na lodi budoucí přítelkyni madam Picabi, která ji v následujících letech seznámí s několika umělci, například s jejím manželem Francisem Picabiam, jenž je malíř a básník a bude s Elsou spolupracovat na mnoha projektech.⁵⁴ Od paní Picabi dostala Elsa veškerou pomoc při příjezdu do Spojených států. V New Yorku, kam následovala její cesta, se začala život jako dekoratérka bytů, při čemž se zrodila její záliba geometrických tvarů a v kubismu, což se promítlo i jako inspirace pro kolekci zaměřenou na sport, která byla mezi jejími prvními kolekcemi.⁵⁵ Její styl se liší od ostatních návrhárek a trendů na první pohled. Její zapálení a charakter ji v tvorbě dovedlo k různým spolupracím s umělci, které natolik obdivovala.

⁵³ GALAMBOSOVA, Caroline. The Forgotten Couturier Elsa Schiaparelli: Surrealism, Art and Revolutionary Fashion. In: *DailyArt Magazine* [online]. 11.12. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.dailyartmagazine.com/elsa-schiaparelli-art/>

⁵⁴ WATT, Judith. *Vogue on: Elsa Schiaparelli*. Quadrille Publishing, 2012. ISBN 978-18-49491-10-5.

⁵⁵ Schiaparelli, 2012

4.1.1 Šaty Skeleton

Na konci 40. let 20 století vytvořila Schiaparelli večerní róbu v podobě kostry, kdy v místech lidských kostí použila techniku prošívání s názvem trapunto, která spočívá v použití a vyplnění bavlněným vatelínem, aby působil design na předním díle reliéfně. Objevuje zejména v oblasti hrudního koše, kostí nohou a v místě obrátle. Šaty jsou celé černé a zakrývaly celou postavu nositelky, včetně konečků prstů. Schiap zvolila pro vytvoření hedvábný kepr včetně jemného matného lesku.

Obrázek 10 Elsa Schiaparelli – šaty Skeleton (1938)⁵⁶

Plně zakrývající oděv je tvořen v rámci spolupráce, na které se podílel Salvador Dalí v rámci kolekce Le Cirque.⁵⁷ Šaty skeleton nejsou jedinou ukázkou jejich součinnosti. „*Spolupráce Elsy Schiaparelli a Salvadora Dalího je jedním z největších příkladů partnerství mezi návrhářem a umělcem.*“⁵⁸ Šaty jsou velmi přiléhavího střihu a vytváří tak druhou kůži nositelky. Šaty jsou rozepínatelné pomocí zipů výrazného typu v ramenních švech

⁵⁶ tamtéž

⁵⁷ PINCUS, Ariel. 1938 – ELSA SCHIAPARELLI, SKELETON DRESS. In: *Fashion History Timeline* [online]. 07.03. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1938-schiaparelli-skeleton/>

⁵⁸ MACKENZIE, Mairi. --ismy. V Praze: Slovart, 2010. ISBN 978-80-7391-399-1.

a v pravém boku.⁵⁹ Pod stejným názvem vytvořila oděv ve 21. století návrhářka Iris Van Herpen (viz str. 37), která myšlenku pojala jiným způsobem a díky novější technologii, kterou byl oděv vytvořený posunula hranici módního odvětví.

4.2 Jana Sterbak

Kanadská umělkyně, pro niž dámské oblečení je provokativním a estetickým slovníkem, který zkoumá konstrukce ženské subjektivity je Jana Sterbak. Pomocí oděvu jako metaforu realizovala děsivou módní přehlídku, její speciálně navržená kolekce exponovala tak, aby odkryla a podvrátila podívanou vzhledu. Evokováním světa módy, oděvy Jany Sterbak demonstrují, že vzhled v jakémkoliv historickém období představuje souběh sociálních, ekonomických a psychologických diskurzů, které se točí a definují. Její oděvy slouží jako mapa spletné sítě filozofických a emocionálních stavů existence, které se sbíhají v samotný objekt jejího estetického zkoumání.⁶⁰

Jeden z jejich nejznepokojivějších výtvorů jsou šaty Vanitas: Flesh Dress for an Albino Anorectic z roku 1987. Šaty vynikají jako nejmódnější a nedoslovnější výtvor z Vanitas.⁶¹ „*Groteskní zvrácenost módního souboru sešitého z 60 liber syrového flank steaku. ²Třpytivé červené a bohatě mramorované s bílými žilkami tuku, masové šaty se děsivě podobají staženému tělu, bytosti obrácené naruby, přičemž s tím nejčernějším humorem naráží na staré klišé „krása sahá jen na kůži“.* Aby Sterbak zdůraznil poněkud zkaženou spřízněnost mezi těmito viscerálními, stylově stříženými šaty a světem haute couture, vyfotografoval ve skutečnosti ženu modelující slizký outfit.“⁶² Lehká a malátná póza modelky opakuje unavenou, ale stále přijatelnou rovnici žen s prémiovými kusy hovězího masa, analogii, kterou je možné rozšířit ke kulturní realitě, že zbožím, jež bylo nevyčerpatelně vyměnitelné a nenahraditelné, byly historicky chápány ženy.

⁵⁹ The Skeleton Dress. In: V&A · Explore The Collections [online]. 27.05. 2002 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://collections.vam.ac.uk/item/O65687/the-skeleton-dress-evening-dress-elsa-schiaparelli/>

⁶⁰ SPECTOR, Nancy. FLESH AND BONES: JANA STERBACK. In: *Artforum International* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artforum.com/print/199203/flesh-and-bones-jana-sterback-33614>

⁶¹ Vanitas, but Make It Fashion. In: *ARTBLOC – Medium* [online]. 03.10. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://medium.com/artbloc/vanitas-but-make-it-fashion-5cc371412208>

⁶² SPECTOR, Nancy. FLESH AND BONES: JANA STERBACK. In: *Artforum International* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artforum.com/print/199203/flesh-and-bones-jana-sterback-33614>

Během přehlídky byl zaznamenán děsivý proces rozkladu, který se u šatů projevil. Oděv průběžně vysychal, u šlachovité hmoty došlo ke smršťování do ztvrdlého materiálu a kuželovitého tvaru. Z neznepokojujícího kousku se stal zčervenálý plášť připomínající kostru, jenž je připomenutím neúprosného stárnutí našeho těla a vyhýbání se starším lidem naší společnosti, obzvláště ženám a popření jejich sexuálních tužeb včetně zviditelnění.

Mimo narážek na šaty a jejich působení vůči ženského vzhledu se vyskytují informace, které odkazují na rozdělení mezi tělesnou a duševní energií, v které věřili už ve Starověku. „Spojitost mezi „Vanitas“ a „anorexií“ v názvu díla přivádí Sterbak epistemologické a historické nastínění na současný problém. Použitím umělecko-historickým termínem „Vanitas“ popisuje namalované memento mori, alegorické tablo, který varuje před pomíjivostí lidské existence prostřednictvím předmětů podléhajících zkáze, jako jsou hořící svíčky a hromady čerstvého jídla – vnáší do problému podivně morální rozměr ženské fyzičnosti.“⁶³

Obrázek 11 Jana Sterbak – Flesh Dress for an Albino Anorectic (1978)⁶⁴

⁶³ SPECTOR, Nancy. FLESH AND BONES: JANA STERBACK. In: *Artforum International* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artforum.com/print/199203/flesh-and-bones-jana-sterback-33614>

⁶⁴ Vanitas, but Make It Fashion. In: *ARTBLOC – Medium* [online]. 03.10. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://medium.com/artbloc/vanitas-but-make-it-fashion-5cc371412208>

4.3 Alexander McQueen

V roce 1992 se světová módní scéna rozrostla o nový přírůstek a tím byl proslulý britský návrhář Alexander McQueen se stejnojmennou značkou. Svou první kolekci s jménem Jack the Ripper vyvolal rozruch, která již podle názvu leccos prozradila autorovo stylové zaměření. Už v této době se McQueen snažil do kolekcí přenést dramatické napětí prostřednictvím protikladů. Od roku 2004 návrhář tvoří pánskou módu, která mu sklízí úspěch. Svými originálními kreacemi byl Alexander mnohonásobně zvolen návrhářem roku.⁶⁵ K vytvoření svých radikálně moderních návrhů používal často tradiční řemeslnou techniku vyšívání, zabýval se taktéž výrobou krajk a zpracováním kovů. Tyto techniky použil například v Savage Beauty, na výstavě umění, která trvala zhruba od května do srpna v roce 2011 a místem konání bylo Metropolitní muzeum umění. Mnohem častěji dával přednost zdobeným, ornamentálním plochám, nežli potištěným a tkaným textiliím. Používal extrémní kontrasty mezi červenou a černou barvou. *“Samozřejmě, že různé barvy použity v každé sezóně jinak podle jejího scénáře, ale červené a černé barvy, které se často objevovaly od kolekce v roce 1996, dobře odrážely McQueenovy extrémní a bizarní práce.”*⁶⁶

McQueen používal lebky a kosti v jeho tvorbě počínaje rokem 1992 absolventskou kolekcí, která se zaměřovala na příběh Jacka Rozparovače a jeho oběti. Lebka je v kolekci prvkem memento mori, připomínkou smrti. Kouzlo přehlídkového mola s náznaky, symbolizující nadcházející zkázu nás všech, mnohdy stavěl podél sebe. Dalším příkladem je lebkami potištěný šátek z jarní kolekce 2003, která je inspirovaná filmem z roku 1986 a názvem The Mission, jehož autorem je Rolando Joff, byla obohacená pirátským vzhledem a nesla motiv ztroskotání. Tento unikátní kousek se stal v brzkém čase povinným doplňkem celebrit a tehdejších influencerů. Byl taktéž reprodukován v celém světě díky padělatelům.⁶⁷

⁶⁵ JONAS, Sylvia. *Móda v proměnách času: lexikon: značky, návrháři, oblečení*. Čestlice: Rebo, 2008. ISBN 978-80-7234-857-2.

⁶⁶ BULLEN, Lauren. Why did Alexander McQueen use skulls?. In: *IG Models* [online]. 22.08. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://igmodels.co/why-did-alexander-mcqueen-use-skulls/>

⁶⁷ GLEASON, Katherine. DECODING ALEXANDER MCQUEEN'S FAVORITE PATTERNS. In: *1stDibs: Antique and Modern Furniture, Jewelry, Fashion & Art* [online]. 23.05. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.1stdibs.com/blogs/the-study/alexander-mcqueen-patterns/>

Obrázek 12 Alexander McQueen – Lebka⁶⁸

4.3.1 Kolekce Voss jaro/léto 2001

Cílem Alexandra McQueena bylo vždy vyvolat jeho módními přehlídkami silné reakci publika. Jeho jednou z nejznámějších kolekcí z roku 2001 s názvem Voss toho záměru dosáhl. Celá show byla situovaná do nasvíceného prostoru s kolosální krychlí, která byla navržena tak, aby divákům připomínala celu v psychiatrické léčebně. To se podařilo vystihnout prostřednictvím dlážděných bílých podlah a zdmi obklopené zrcadly, která byla oboustranná a modelky tak nemohly vidět publikum, ale pouze sebe. Klíčovým prvkem byla menší krabice uprostřed celé místnosti.⁶⁹

Ve chvíli, kdy se místnost ztemněla, světlo v krabici se rozprostřelo a přehlídka byla zahájena. První moment patřil modelce Kate Moss, který vynesla béžové šaty s kaskádovitými peříčky. Kolem hlavy měla omotané obvazy, které podle McQueena byly představitelem chirurgie – operace, která dokáže změnit to, jací jste. Následně vcházely modelky v šatech zdobené mušlemi nebo pštrosím peřím. V jeden okamžik na sebe strhla pozornost modelka, která si před zraky diváků strhávala z šatů bílé mušle, jako by to byl projev osvobození z vlastnictví, kterým si procházela.⁷⁰ Pocit uvěznění a šílenství, které modelky dokázaly svými pohyby a reakcemi vyjádřit během přehlídky, byly pro tuto kolekci

⁶⁸ Skull mcqueen Poster. In: *Redbubble* [online]. Melbourne, 2006 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artmagazin.eu/vanitas-biblicke-tema-marnosti-v-pojeti-soucasnych-ceskych-umelcu-v-centru-dox/>

⁶⁹ WILCOX, Claire. *ENCYCLOPEDIA OF COLLECTIONS: VOSS*. In: *V&A-Victoria and Albert Museum* [online]. 27.02. 2015 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vam.ac.uk/museumofsavagebeauty/rel/encyclopedia-of-collections-voss/>

⁷⁰ VOSS. In: *VOSS | - Rila Fukushima by Johan Lindeberg* [online]. 15.04. 2012 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://vosseh.wordpress.com/about/voss/>

hlavní inspirací. Stejně jako v mnoha McQueenových kolekcích využil i zde nespočet rozmanitých témat, která spojením vytvořila jeho jedinečnou představu krásy. Samotný název naznačoval, že bude kolekce oslavou přírody. Autor svou lásku k ptactvu vyjádřil v podobě péřových sukní, živůtků nebo pokrývkách hlavy.

Obrázek 13 Alexander McQueen – Šaty z kolekce Voss⁷¹

Obrázek 14 Alexander McQueen – Šaty z pštrosích per⁷²

Obrázek 15 Alexander McQueen – Šaty ze škeblí⁷³

Přehlídka byla zakončena epickým závěrem, kterým se tak zapsala do dějin módy. Na úplném konci po odchodu posledního modelu z pódia show se v místnosti zhaslo světlo a pozornost diváků směřovala na rozsvěčující se zrcadlovou krabicí, která se následně pomalu začala otevírat. Všechny skleněné zdi se roztříštily o zem a odhalily nahou postavu plnoštíhlé spisovatelky Michelle Olley s nasazenou dýchací maskou a obklopenou moly, které se po dopadu stěn rozletěly všemi směry. „*Návrhář tak chtěl poukázat na dva největší „strašáky“ módního průmyslu – ženu s kily navíc a moly.*“⁷⁴ „Zároveň chtěl vyjádřit své ambivalentní pocity vůči povrchnosti tohoto průmyslu i celé módy.“⁷⁵ *V současnosti je i svět vědomí řízen pomíjivostí a povrchností; v tom tkví nové uspořádání demokratických*

⁷¹ MILLIGAN, Lauren. Fashion Flashback: McQueen's Asylum Show. *Vogue* [online]. 07.08. 2014 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vogue.co.uk/gallery/erin-oconnor-on-walking-in-alexander-mcqueen-asylum-show>

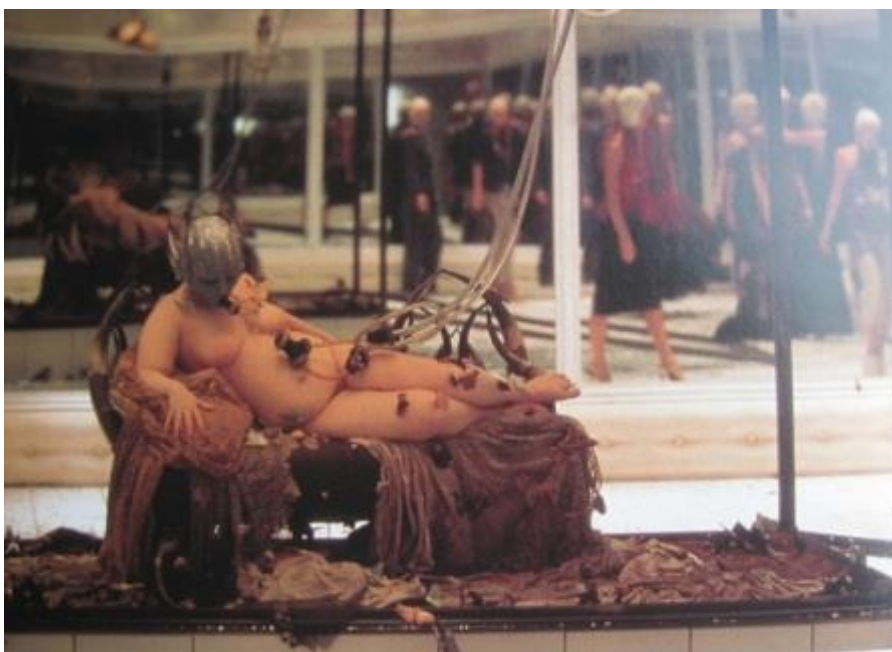
⁷² Tamtéž

⁷³ tamtéž

⁷⁴ VRBOVÁ, Eliška. V Centru Chodov ožije Alexander McQueen, unikátní výstava představí jeho modely. *Marianne* [online]. 02.05. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.marianne.cz/moda/v-centru-chodov-ozije-alexander-mcqueen-unikatni-vystava-predstavi-jeho-modely>

⁷⁵ Alexander McQUEEN. *Luxury Brand Management* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://lbm.cz/znacky/alexander-mcqueen/>

společností.“⁷⁶ Ležící modelka zaujímala půvabnou pózu Botticelliho. Moly kolem ní poletovaly do chvíle, než se ztlumila světla a nechali publikum přemýšlet o tom, co je významem krásy. Finální představení Michelle Olley bylo silnou inspirací fotografií pod názvem Sanitarium od Joela Petera Witkina, ve které se zabývá úmrtností a životním cyklem mezi lidmi a zvířaty.⁷⁷

Obrázek 16 Michelle Olley⁷⁸

⁷⁶ LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. Praha: Prostor, 2002. Střed (Prostor). ISBN 80-7260-063-X.

⁷⁷ MANATAKIS, Lexi. Six photographers who helped us visualise the human psyche. In: *Dazed & Confused Magazine* [online]. 04.03.2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.dazeddigital.com/art-photography/article/42924/1/photographers-visualise-human-psyche-joel-peter-witkin-dora-maar-roger-ballen>

⁷⁸ VOSS. In: *VOSS / - Rila Fukushima by Johan Lindeberg* [online]. 15.04. 2012 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://vossehf.wordpress.com/about/voss/>

4.4 Ricardo Tisci

Smrt, smyslnost a náboženství. To jsou provokativní témata pro koktejlovou konverzaci a stejně tak pro módu. Mimo jiné to byly tři body – tři posedlosti Fridy Kahlo, kterými se inspiroval italský návrhář Riccardo Tisci pro podzimní poutavou haute couture kolekci od Givenchy z roku 2010.

Kolekce se skládala z deseti modelů a zhotovení jednoho modelu trvalo dva měsíce. Přehlídku nahradil za intimní verzi prezentace, při které mohl lépe poukázat na detaily, jako byly například šaty zdobené krajkou Chantilly, kdy vzor krajky byl nahrazen v aplikované kůži. Dramatický make-up vyměnil za neutrální odstíny. Vrchol celého vzhledu kolekce jsou bundy a elegance v siluetách.⁷⁹ Kolekce se vinula v barevných odstínech zlaté, bílé a tělové. Nejtmavší barva, čokoládově hnědá se objevila na peříčkách, které zdobily ručně malované hedvábné šaty. Umístění zipů značilo malé kostice a pás byla páteř znovu vytvořená z porcelánu. Dominantou celé kolekce byla kostra, která je rozložena dvěma způsoby. Prvním je rozpoložení v krajkovém materiálu naplocho nebo je interpretována trojrozměrně, obsedantním způsobem prostřednictvím perel a krystalů, které jsou uspořádané do hustých hloučků. Během prezentace své kolekce Tisci prohlásil, že je to romantický způsob, jak vidět smrt.⁸⁰

Obrázek 17 Ricardo Tisci – Kolekce od Givenchy (2010)⁸¹

⁷⁹ GIVENCHY | PARIS HAUTE COUTURE FALL 2010. In: *Fashion Gone Rogue* [online]. 05.06. 2010 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.fashiongonerogue.com/givenchy-paris-haute-couture-fall-2011/>

⁸⁰ BLANKS, Tim. *Vogue: Givenchy Fall 2010 Couture* [online]. In: . 2010 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2010-couture/givenchy>

⁸¹ Givenchy Haute Couture by Willy Vanderperre. *Fashiontography* [online]. 08.07. 2010 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.fashiontography.net/2010/07/givenchy-haute-couture-by-willy.html>

4.5 Iris van Herpen

Umělkyní v zastoupení designu oděvu, jenž pracovala s tématem vanitas je například Iris van Herpen, holandská módní návrhářka, široce známá s uznávaná jako jedna z nejtalentovanějších a nejprogresivnějších designérů, která neustále posouvá hranice módního návrhářství.⁸² Je taktéž proslulá svou futuristickou a temně fantastickou estetikou, kterou předvedla během Couture Week v Paříži. Její první módní přehlídka se konala v roce 2007, která ji nasměrovala k vymýšlení inovativních forem a metod krejčovským projevem, kombinováním nejtradičnějšími a nejradikálnějšími materiály a metody konstruovaných oděvů do své unikátní estetické vize. Její návrhy jsou hypnotické oděvy založené mnohovrstvých kinetických sochách.

Haute Couture v domě Iris van Herpen je transformační silou, která překračuje hranice a spojuje multidisciplinární technologie se složitým řemeslným uměním. Ať už se věnuje tvarování šatů za pomoci elektromagnetického tkaní nebo vyřezávání šatů z 3D ručně odlévané průhledné kůže, zpochybňuje tradiční představy o ruční výrobě a vytváří éterické oděvy, které jsou radikálně zaměřené na budoucnost a vyvolávají pocit ženskosti. Oslavování ženského postavení, Iris si cení procesu společného designu s inspirativními ženami, které jsou vážené váženými globálními klientkami značky a mimořádnými múzami jako je Cate Blanchett, Beyoncé, Lady Gaga, Scarlett Johanson nebo Naomi Campbell.

Každý model, který Iris vytvoří je podpořen pilíři, které značku definují – příroda, architektura, umění a tanec. Pocit organické přítomnosti, jenž vychází z lehkosti a pohybu textury je skryto v jádru oděvu. Čerpá podměty z přírody, z její křehkosti a možností, ze symbiózy k zvukovým vlnám, od synestezie k podzemí. Vlákna inspirace pochází z bio mimikry nebo mozkových neuronů a klimatu.⁸³ Iris van Herpen velmi rychle přijala techniku 3D tisku a je často nazývána jako průkopnice ve využívání 3D tisku jako techniky konstrukce oděvu. S touto formou zpracování jsme se mohli setkat v její kolekci Fall 2011 s názvem „Capriole“ a následně na výstavě Vanitas: Fashion and Art v Spojených státech Amerických.⁸⁴

⁸² Company Snapshot. In: *The Business of Fashion* [online]. 2007 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.businessoffashion.com/organisations/iris-van-herpen-1>

⁸³ THE HOUSE OF IRIS VAN HERPEN. *Iris van Herpen* [online]. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.irisvanherpen.com/about>

⁸⁴ Biography. In: *The Business of Fashion* [online]. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.businessoffashion.com/community/people/iris-van-herpen>

4.5.1 Šaty Skeleton

Oděv, který van Herpen představila na výstavě byly dvoudílné šaty s názvem „Skeleton“, u nichž se nesetkáme s použitím tradiční techniky šití, tedy haute couture. „*Tyto tuhé šaty bez ramínek, které popírají konvenční představy o nošení, obepínají tělo jako kostnatý krunýř a neohýbají se pro pohybující se tělo. Neotřelá materiálnost šatů, které jsou vyrobeny z 3D-tištěného nylonu, také zpochybňuje standartní konzervační přístupy používané konzervátory Costume Institute při zachování módy.*“⁸⁵ Většinu těla modelky zanechávají šaty odhalenou a způsob, jakým ženu zakrývají, ji paradoxně vykreslují více nahou, než kdyby neměla na sobě nic. Zdá se, že kosterní struktura ji zbavuje o její vlastní kůži.⁸⁶

Obrázek 18 Iris van Herpen – Šaty Skeleton (2011)⁸⁷

⁸⁵ SCATURRO, Sarah. The Metropolitan Museum of Art: the Met. *The Metropolitan Museum of Art: the Met* [online]. 2014 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://www.metmuseum.org/about-the-met/conservation-and-scientific-research/conservation-stories/2020/skeleton-dress?fbclid=IwAR2C91xJ0Ytr3Ygwt_dFAB16tATODquIHDq6E6VVSbYDuQ7cRyuZDrCqdA8

⁸⁶ KEATS, Jonathon. *Forbes* [online]. 2014 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://www.forbes.com/sites/jonathonkeats/2014/03/13/see-how-designer-iris-van-herpen-flouts-death-with-this-3d-printed-dress/?sh=6cde0daa376a&fbclid=IwAR2IVCVtqGdQuIzUuN2DjPFIS_4GChzddDrqM-TMKMh87HrhUykwSnirD4

⁸⁷ PERRSON, LAIRD BORRELLI. Iris van Herpen FALL 2011 COUTURE. *Vogue* [online]. 30.06. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2011-couture/iris-van-herpen>

Šaty jsou zhruba 11 let staré a po přijetí do metropolitního muzea umění vykazovaly známky několika stavů, které byly již nevratné a nenapravitelné. Šaty byly zažloutlé, na jejichž porézním povrchu byla špína a různé nečistoty. Taktéž došlo k drobným ztrátám kosterních výběžků, které jsou umístěny na jejich křehkých špičkách, což poukazuje na křehnutí oděvu. Do dnes existuje pouze nevelký výzkum, jak uchovávat a zacházet s předměty, jež jsou vytištěné pomocí 3D tisku. „*Nikdo neví, jak dlouho tyto šaty – nebo jiné podobné předměty vydrží, dokonce i v kontrolovaném muzejním prostředí. Oděvy jako „Skeleton“ představují vzrušující výzvu pro konzervátory, kteří se musí neustále učit nové způsoby, jak přistupovat k radikálním novým módám dneška i budoucnosti a zachovat je. Jak jednou prohlásila van Herpen: „Krátkost módy je tady.“*⁸⁸ Povinnost muzejních konzervátorů je však zajistit, aby veškeré předměty, které přijmou do sbírky, vydržely co nejdéle jak je možné, což je těžko dosažitelný cíl pro předmět, který by měl žít pouze krátký život.

⁸⁸ SCATURRO, Sarah. The Metropolitan Museum of Art: the Met. *The Metropolitan Museum of Art: the Met* [online]. 2014 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://www.metmuseum.org/about-the-met/conservation-and-scientific-research/conservation-stories/2020/skeleton-dress?fbclid=IwAR2C91xJ0Ytr3Ygwt_dFAB16tATODquIHDq6E6VVSbYDuQ7cRyuZDrCqdA8

II. PRAKTICKÁ ČÁST

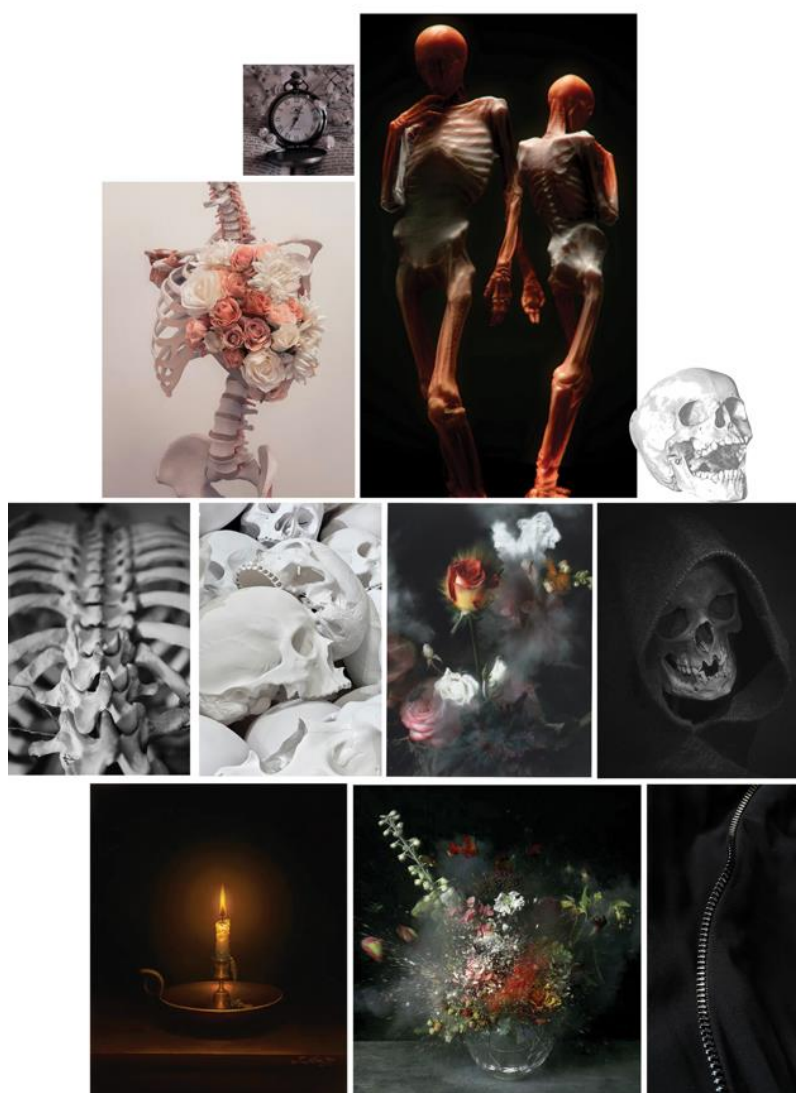
5 KONCEPT KOLEKCE

5.1 Inspirace

Hlavním inspiračním prvkem je ústřední prvek, který se objevuje v zátiší vanitas – lebka. Ta se objevuje u modelu č. 1, který na tento element se skrytým významem smrti odkazuje. Následně čerpá inspirace z tvarosloví lidské kostry a její částí, které jsou následně zestylizované kvůli technickému vypracování.

5.2 Moodboard

Moodboard zachycuje prvotní pocity z tématu jako je strach, respekt, tvrdost a temnota. V průběhu procesu tvorby byly doplněny o jasnější a pozitivnější elementy. Promítají se v něm prvky, které se následně odráží v kolekci.

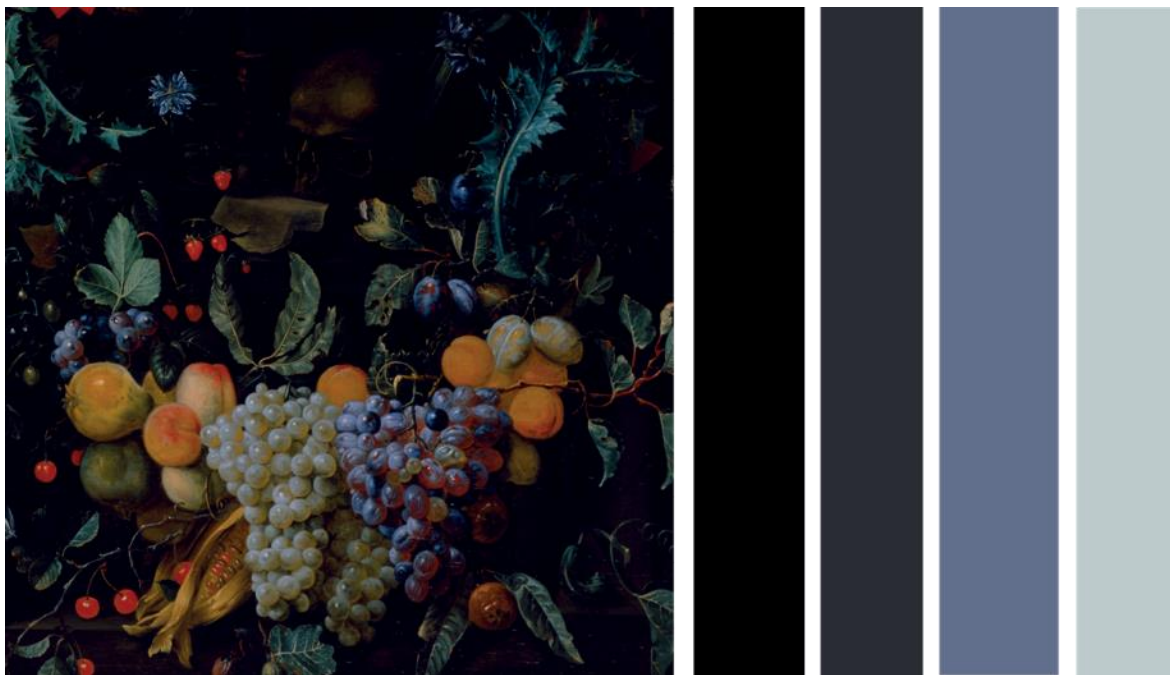
Obrázek 19 Moodboard

6 BAREVNOST A MATERIÁLY

6.1 Barevnost

Během získávání informací o tématu bylo jasné, že barevnice bude vycházet z věcnové malby Alegorie na lidský život od Jorise van Sona (viz obr. 5), který působí velmi barevně a vesele, nikoli pochmurně, ačkoliv zobrazuje téma pomíjivosti a marnosti. Nicméně zvolení určitých barev z obrazu byla ta náročnější část. Aby kolekce nepůsobila příliš radostně, nebo v druhém případě potměně, byla zvolena paleta barev podle pocitu autorky tak, aby působila vyváženě a celá kolekce byla sjednocená.

Nejvýraznější barvou kolekce je holubí modř. Další světlejší a na první dojem výraznou barvou je šedá se zeleným podtónem. Tyto dvě barvy by měly být vyváženým prvkem kolekce. Následující dosti použitou barvou je černá, kterou každý má tendenci přirovnávat k tématu smrti. Nicméně není tomu vždy tak. Poslední zvolenou barvou je tmavě šedá.

Obrázek 20 Barevnice

6.2 Materiály

U vrchních oděvů jako například u korzetu nebo topu je použitý bavlněný kepr, z důvodu jeho pevnosti, kterou vlastní a kterou modely potřebovaly k dosažení požadovaného tvaru. Díky keprové vazbě je jeho povrch výraznější než u ostatních použitých materiálů a v kolekci tak zastává roli hrubosti a tvrdosti.

Satén se objevuje u dvou modelů, které využívají jeho splývavosti a jemnosti a definují tak jemnost a ladnost kolekce. Materiál je příjemný na omak a jeho vysoký lesk odkazuje na barokní malířství, respektive na techniku olej na plátně, kterou byla malována většina holandských a vlámských maleb.

Z košiloviny ze 100 % viskózy jsou ušity dva kusy vrchního oděvu, ve kterých by se měla nositelka cítit příjemně. Tento požadavek materiál splňuje. Na kalhotový typ oděvu byly použity materiály obsahující procenta polyesteru, viskózy a elastanu.

Obrázek 21 Materiály

7 KOLEKCE

Kolekce se skládá z pěti modelů, které jsou vzájemně propojené několika prvky. Silueta modelů je inspirovaná tvaroslovím kostry, která je v první řadě vystižená siluetou obloukovitých tvarů. Následně jednotlivý model nabírá stylizovanou podobu její vybrané části v podobě členění nebo odkrývání těla. Oděvní řada je tvořena od jednodušších modelů přes zdobnější oděvy. Zdobným prvkem, který u některých modelů splňuje svou funkci jsou zipy. Druhý propojovací prvek, který vznikl během hledání formy prvního modelu jsou sklady.

Obrázek 22 Nástin kolekce

7.1 Model 1

První model, který byl i prvním návrhem je ústředním lookem celé kolekce. Skládá ze dvou vrchních kusů oděvu. Prvním oděvem je korzet v podobě lebky, která je klíčovým bodem kolekce a hlavním inspiračním prvkem. Je členěný v místech, které se nachází v tvarosloví lebky. V členících švech jsou všité zipy, které jsou prošité za 1 mm a 0,5 cm a jsou pouze ozdobným prvkem. Otvory charakterizují oči, které se následně vyplní vrchním oděvem. Vrchní vrstva korzetu je vyztužená. Korzet je začištěný podsádkou do tvaru, která je předšitá v místě jednoho otvoru a otočená do rubní strany. Ostatní kraje jsou začištěné ručním šitím. Díky velkému výstřihu lze korzet přetáhnout přes hlavu, nebylo zde tedy potřeba řešit zapínání.

Obrázek 23 Šaty s lebkou

Druhým vrchním oděvem modelu 1 jsou splývavé šaty, jejichž délka je nad kotníky. Přední díl je tvořen sklady, které vycházejí z ramene a jsou složeny do nejužšího místa v pase, kde jsou následně prošitím přichyceny k podsádce, která je střižena do tvaru. V místech prsní linie a ramene jsou sklady uvolněné a dohromady s korzetem vyplňují šaty otvory korzetu. Výstřih na PD sahá po prsní linii, kde je následně všité zdrhovadlo do délky 16 cm. Zadní díl tvořen stejně jako přední díl sklady, které jsou v nejužším místě v pase přichycené prošitím k podsádce. Přední díly a zadní díly jsou nejprve sešité a následně jsou sklady složeny. Výstřih ZD je obloukovitého tvaru a končí těsně nad pasovou linií. Začištění průramků a výstřihů je součástí podsádek PD dílů i ZD dílů. Dolní kraj šatů je dvakrát podehnutý a prošitý v šíři 0,5 cm.

Obrázek 24 Korzet ve tvaru lebky

Obrázek 25 Polohový plán a díly korzetu

7.2 Model 2

Model č. 2 tvoří halenka z černé viskózy a kalhoty. Vrchní oděv, halenka je inspirovaná tvaroslovím klíčních kostí. V oblasti klíčních kostí je vynechán prostor, který sahá až po jejich konec směrem k ramenu, který je zakončen obloukovitým tvarem znázorňující ramenní kloub. PD je zachycen v místě zakončení klíčních kostí za háček, jehož druhá část je přišitá k zbylé vrchní části PD, který má přinechaný stojáček. Na středu zadního dílu je střižený otvor, začištěný do podsádky, který je následně všitý do vrchní části PD se stojáčkem. Zapínání se nachází na ZD na středu stojáčku na očko a háček. Rukávy jsou volnějšího střihu padavé siluety a v místě zápěstí jsou zúžené pomocí skladů, které jsou prošité. Vrchol rukávové hlavice je začištěný podsádkou do tvaru a volně ležící na ramenu. Zadní a přední část rukávu je všitá do předních a zadních dílů. Dolní kraj halenky je dvakrát podehnutý a prošitý za 0,5 cm.

Obrázek 26 Halenka s kalhotami

Kalhoty rýsují tvar lidské pánve na bocích, jehož tvar je mírně přizpůsoben střihu kalhot. Dále jsou z tohoto tvaru upraveny členěním směrem do předního dílu, ve kterém je zhotovená klínová kapsa. Zapínání kalhot je založeno na principu skrytého zdrhovadla. Kalhoty jsou začištěné podsádkou do tvaru a dolní kraje podehnuty, zažehleny a ručně přišitý skrytým stehem.

7.3 Model 3

Prostřední model kolekce je kostým složený z topu a sukně. Vrchní oděv je zkrácený a bez rukávů, který opisuje tvary hrudního koše, přesněji tvar spodních žeber. Top je členěný záševkem přes vrchol prsní linie a vodorovně pod prsy, kdy se linka napojuje na průramky. V této části je všitá zbylá část topu, který definuje tvar žeber. Členění je olemováno znovu opakujícím se prvkem a tím jsou zipy, jejichž začátek je umístěn na středu PD. Zipy jsou oboustranné a je možné tak spodní část topy mírně zapnout. Všechny kraje topu jsou začištěné podsádkou do tvaru a zapořité ručním skrytým stehem. Zapínání je vyřešeno pomocí třech háčků a oček na středu ZD. Vrchní část je po celém tvaru vyztužena a kvůli požadovanému tvaru byl použitým materiálem bavlněný kepr.

Obrázek 27 Top se sukní

Top doplňuje sukně ze stejného materiálu. Přední díl je složen ze tří částí. Kraje prostřední části tvoří záhyb 2 cm, jehož délka sahá nad kolena, odkud je následně volně otevřený a kraje začištěné, podehnuté a za 1 mm prošité z lící strany. Pas sukně je zapraven do podsádky do tvaru. Sukně se zapíná na zip, který je skrytě všitý do levého boku. Její délka končí pod kolena a je upravena obrubovacím švem, podehnutá a ručně přišitá.

Obrázek 28 Hledání formy

7.4 Model 4

Vrchní část těla zakrývá halenka z polyesterového hedvábí v odstínu holubí modř. Hlavní podnětem k vytvoření siluety druhé halenky byly ploché kosti nacházející se v zadní části kostry – lopatky. Má odrytá ramena a odhaluje tak nositelce na zadním díle tuto oblast a v předním díle ramenní zónu. Odkrývající se prostor je začištěný podsádkou do tvaru, která je spojena s podsádkou průkrčníku. Rukávy jsou širokého střihu, ale díky lehkému materiálu látka padá směrem dolů. Rukávy jsou stažené v oblasti zápěstí prostřednictvím prošitých skladů. Dolní kraje rukávů i halenky jsou zapravené dvojitým podehnutím a prošitím za 0,5 cm. Vrchní oděv se zapíná na ramenou na háčky a očka, které jsou našité na P a Z dílech.

Obrázek 29 Kalhoty s halenkou

Halenku doplňují černé kalhoty z bavlněného materiálu s příměsí polyesteru. U tohoto modelu se opět objevuje propojovací prvek, kterým jsou všité zipy. Na předním díle se nachází záševky, ve kterých je všitá jedna strana zdrhovadla. Jeho druhá strana je všitá do vrchní přidané boční části kalhot, která sahá k jejich spodní délce. Zip je funkční a při rozepnutí se boční část uvolní a kalhoty jsou tak širšího střihu. Zadní díl je čistý, řešený pouze záševky v pase. Zapínají se na zip skrytého typu. Kalhoty jsou všité do pasového límce, jehož konce sahají na střed PD ke skrytému zdrhovadlu a jsou vytvarované do oblouků. V pase je spodní oděv prošitý na lícni straně těsně pod pasovým límcem. Dolní kraje nohavic jsou začištěné stejným způsobem jako kalhoty u modelu č. 2. (viz str. 49)

7.5 Model 5

Posledním a robustním modelem z kolekce je dlouhá róba s oběma prvky kolekce. Prvním elementem jsou sklady, které se objevují v části pase na předním díle. Jsou všité do prsního výběru, který je přemístěn pod prsní linii. Prošitím do úrovně nejužšího místa v pase nositelku zbytečně nerozšiřují. Zipy, jakožto druhý prvek mají u modelu nejen ozdobný, ale i funkční význam. Funkčnost plní všitím do boků, kde se materiál buď uzavře zapnutím nebo otevře a vznikne tak prostor pro lepší svlékání oděvu. Ozdobnou funkci přebírají na předním a zadním díle, kam zipy sahají všitím do členěných oblouků, umístěných pod krční jamkou na PD a nad lopatkami na ZD. Oddělují tak šaty od rukávů, které jsou všité do průramků, vytvořené pomocí vloženého klínu. Rukávy jsou dvojitě, aby horní část oděvu podržela spodní sukni a zároveň byly průkrčníky zapravené. Stažení v místě zápěstí drží na patent. Šaty se zapínají na levém rameni prostřednictvím skrytého zipu. Dolní kraj spodní části šatů je prodloužené délky. Kraj je zajištěný dvojitým podehnutím a prošitím za 0,5 cm od kraje.

Obrázek 30 Dlouhé šaty

III. PROJEKTOVÁ ČÁST

8 FOTODOKUMENTACE

Foto: Sára Ondrášová

Modelky: Kateřina Ilavská, Klára Hofmanová, Anna Rakovičová, Nátalie Odvárková,
Dominika Bochníčková

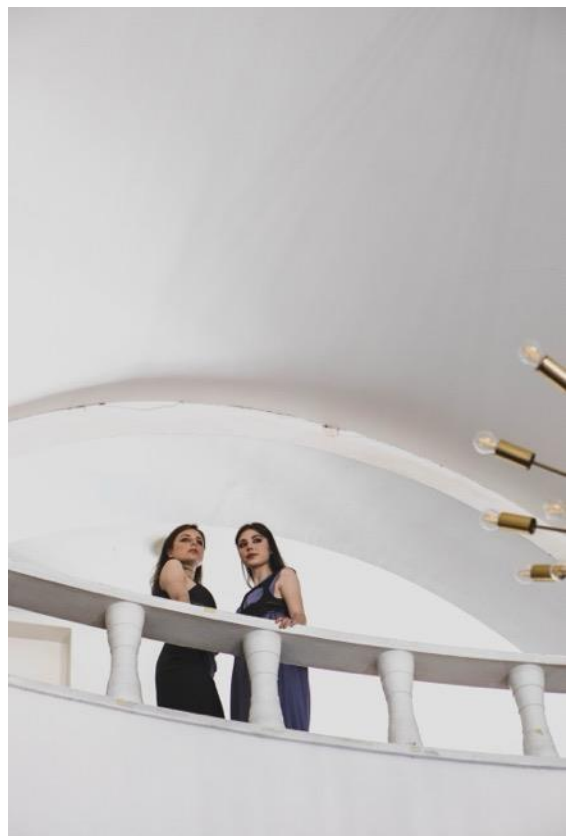

ZÁVĚR

Díky informacím a zkoumání různých pohledů na téma vanitas jednotlivých umělců od poloviny 16. století po současné umění, jsem získala o tématu mnoho vědomostí. Ačkoliv jsem nikdy nad touto ideou hlouběji nepřemýšlela, byla pro mě přínosem nejen po inspirační stránce, ale i po té filozofické a psychologické. Pomíjivost, každodenní součást našeho života, a přitom tak lehce přehlédnutelná.

Během zpracování teoretické části mě zaujal individuální přístup každého umělce. V 16. století, kdy se obrazům vanitas dostalo pozornosti, bylo vyjádření myšlenky vanitas pro malíře téměř jednotné, nicméně zátiší se lišila. V současném umění se projevy umělců odlišují a možným důvodem bude i měnící se pohled doby na smrt a umírání.

Ač bylo ze začátku složité téma správně uchopit, byl tento projekt pro mě užitečným a zajímavým a obohatil mě o několik nových otázek a myšlenek co se týče pomíjivosti a marnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ALLHOFF, Fritz, WOLFENDALE, Jessica a Jeanette KENNETT, ed. *Fashion - Philosophy for Everyone: Thinking with Style*. Chichester, West Sussex: John Wiley, 2011. ISBN 978-1-4051-9990-2.
- HOFFMANN, Thomas R. *Jak je poznáme?*. V Praze: Knižní klub, 2006. ISBN 80-242-1585-3.
- JONAS, Sylvia. *Móda v proměnách času: lexikon: značky, návrháři, oblečení*. Čestlice: Rebo, 2008. ISBN 978-80-7234-857-2.
- MACKENZIE, Mairi. *--ismy*. V Praze: Sloart, 2010. ISBN 978-80-7391-399-1.
- LIPOVETSKY, Gilles. *Říše pomíjivosti: móda a její úděl v moderních společnostech*. Praha: Prostor, 2002. Střed (Prostor). ISBN 80-7260-063-X.
- STÖRIG, Hans Joachim. *Malé dějiny filosofie*. 7., přeprac. a rozš. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000, 630 s. ISBN 8071925004.
- THOMAS, Dana. *Vláda módy: cena rychlé módy a budoucnost oblečení*. Přeložil Adéla BARTLOVÁ. Brno: Host, 2020. ISBN 978-80-275-0368-1.
- WATT, Judith. *Vogue on: Elsa Schiaparelli*. Quadrille Publishing, 2012. ISBN 978-18-49491-10-5.
- WITKIN, Joel-Peter, URBAN, Otto M., ed. *Joel-Peter Witkin Vanitas*. Řevnice: Arbor vitae, 2011. Decadence now!. ISBN 978-80-87164-72-3.
- WOOLF, Virginia. *Orlando*. Vydání páté, v tomto překladu třetí, v nakladatelství Argo vydání druhé. Přeložil Kateřina HILSKÁ. Praha: Argo, 2019. Filmová řada (Argo). ISBN 978-80-257-2757-7.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Alexander McQUEEN. *Luxury Brand Management* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://lbn.cz/znacky/alexander-mcqueen/>

ANDERSON, Jonathan. Recounting Time. In: *VCS-The Visual Commentary on Scripture* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://thevcs.org/vanity-vanities/recounting-time>

Biography. In: *The Business of Fashion* [online]. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.businessoffashion.com/community/people/iris-van-herpen>

BLANKS, Tim. *Vogue: Givenchy Fall 2010 Couture* [online]. In: . 2010 [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2010-couture/givenchy>

BULLEN, Lauren. Why did Alexander McQueen use skulls?. In: *IG Models* [online]. 22.08. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://igmodels.co/why-did-alexander-mcqueen-use-skulls/>

Carstian Luyckx. In: *The Kremer Collection* [online]. 1994, 26.02. 2015 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.thekremercollection.com/carstian-luyckx/>

Company Snapshot. In: *The Business of Fashion* [online]. 2007 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.businessoffashion.com/organisations/iris-van-herpen-1>

ESAAK, Shelley. *ThoughtCo.* [online]. 2019 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/vanitas-painting-definition-183179>

GALAMBOSOVA, Caroline. The Forgotten Couturier Elsa Schiaparelli: Surrealism, Art and Revolutionary Fashion. In: *DailyArt Magazine* [online]. 11.12. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.dailyartmagazine.com/elsa-schiaparelli-art/>

GIVENCHY | PARIS HAUTE COUTURE FALL 2010. In: *Fashion Gone Rogue* [online]. 05.06. 2010 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.fashiongonerogue.com/givenchy-paris-haute-couture-fall-2011/>

GLEASON, Katherine. DECODING ALEXANDER MCQUEEN'S FAVORITE PATTERNS. In: *1stDibs: Antique and Modern Furniture, Jewelry, Fashion & Art* [online]. 23.05. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.1stdibs.com/blogs/the-study/alexander-mcqueen-patterns/>

- History of Memento Mori. In: *Daily Stoic / Stoic Wisdom For Everyday Life* [online]. 02.08. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://dailystoic.com/history-of-memento-mori/>
- HOLIDAY, Ryan. *Daily Stoic: Stoic Wisdom For Everyday Life* [online]. In: . 2017 [cit. 2022-05-11]. Dostupné z: <https://dailystoic.com/memento-mori/>
- Joel-Peter Witkin. In: *Michel Soskine Inc.* [online]. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.soskine.com/artists/joel-peter-witkin>
- Jacques de Gheyn II (1565–1629). In: *Národní galerie Praha* [online]. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/udalost/213/jacques-de-gheyn-ii-1565-1629>
- Joris van Son. In: *Artvee* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artvee.com/artist/joris-van-son/>
- KEATS, Jonathon. *Forbes* [online]. 2014 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: KEATS, Jonathon. *Forbes* [online]. 2014 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://www.forbes.com/sites/jonathonkeats/2014/03/13/see-how-designer-iris-van-herpen-flouts-death-with-this-3d-printed-dress/?sh=6cde0daa376a&fbclid=IwAR2IVCVtqGdQuIzUuN2DjPFIS_4GChzzdDrqM-TMKMh87HrhUykswSnirD4
- KRÉN, Emil a Daniel MARX. GHEYN, Jacob de II. In: *Web Gallery of Art* [online]. 1996 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://www.wga.hu/html_m/g/gheyn/vanitas.html
- MICHALOVÁ, Rea. Jan Gemrot. In: *Jan Gemrot* [online]. [cit. 2022-05-03]. Dostupné z: <https://www.jangemrot.com/biography/>
- M. WAYNE, Martin. *Bubbles and Skulls: The Phenomenological Structure of Self-Consciousness in Dutch Still Life Painting* [online]. 2005 [cit. 2022-01-24]. Dostupné z: <https://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.405.2460&rep=rep1&type=pdf>
- MANATAKIS, Lexi. Six photographers who helped us visualise the human psyche. In: *Dazed & Confused Magazine* [online]. 04.03.2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.dazeddigital.com/art-photography/article/42924/1/photographers-visualise-human-psyche-joel-peter-witkin-dora-maar-roger-ballen>
- PINCUS, Ariel. 1938 – ELSA SCHIAPARELLI, SKELETON DRESS. In: *Fashion History Timeline* [online]. 07.03. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1938-schiaparelli-skeleton/>

RÍOS, Patricio González. Joel-Peter Witkin en Chile: el David Lynch de la fotografía. In: *ELmostrador* [online]. 13.08.2013 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.elmostrador.cl/cultura/2013/08/13/joel-peter-witkin-en-chile-el-david-lynch-de-la-fotografia/>

Still Life (Vanitas). Jason Salavon [online]. 1991 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://salavon.com/work/Vanitas/>

SPECTOR, Nancy. FLESH AND BONES: JANA STERBACK. In: *Artforum International* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artforum.com/print/199203/flesh-and-bones-jana-sterback-33614>

SEX, DEATH & DISMEMBERMENT: JOEL-PETER WITKIN'S PORTRAITS OF OUTCASTS, SEVERED HEADS & GEORGE BUSH. In: *Dangerous Minds* [online]. 22.11.2016 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: https://dangerousminds.net/comments/sex_death_dismemberment_joel-peter_witkins_portraits_of_outcasts_severed_he

SCATURRO, Sarah. The Metropolitan Museum of Art: the Met. *The Metropolitan Museum of Art: the Met* [online]. 2014 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.metmuseum.org/about-the-met/conservation-and-scientific-research/conservation-stories/2020/skeleton-dress>

ŠÁLKOVÁ, Soňa. Vanitas – biblické téma marnosti v pojetí současných českých umělců v centru DOX. In: *ARTmagazin* [online]. 16.05. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artsandculture.google.com/asset/allegory-on-human-life/OwEvxnO0H6oE1A>

TILMANNOVÁ, Hana. VANITAS. In: *Donna Mobile* [online]. 01.11.2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.donnamobile.cz/2021/vanitas/>

The Skeleton Dress. In: *V&A · Explore The Collections* [online]. 27.05. 2002 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://collections.vam.ac.uk/item/O65687/the-skeleton-dress-evening-dress-elsa-schiaparelli/>

TUČKOVÁ, Kateřina. Jan Gemrot. In: *Braunoviny* [online]. 31.07. 2013 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.braunoviny.cz/jan-gemrot>

TRUONG, Alain. Carstian Luyckx, Memento Mori still life with musical instruments, books, sheet music, skeleton, skull and armour. In: *Alain.R.Truong* [online]. 08.03. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.alaintruong.com/archives/2018/03/08/36209365.html>

THE HOUSE OF IRIS VAN HERPEN. *Iris van Herpen* [online]. 2021 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.irisvanherpen.com/about>

Vanitas. In: *Encyclopedia Britannica: Britannica* [online]. 2011, 01.10. 2019 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-lush-17th-century-paintings-striking-reminders-mortality>

Vanitas Still Life's and their symbolism. In: *ArtSeed* [online]. San Francisco, 2000, 2020 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://www.artseed.art/wp-content/uploads/2020/05/Vanitas-Still-Life-and-their-Symbolism.pdf>

Vanitas Still Life. In: *The Metropolitan Museum of Art* [online]. 04.11. 2020 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436485>

VANITAS: FASHION AND ART. In: *THE BASS* [online]. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://thebass.org/art/vanitas-fashion-and-art/>

Vanitas, but Make It Fashion. In: *ARTBLOC – Medium* [online]. 03.10. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://medium.com/artbloc/vanitas-but-make-it-fashion-5cc371412208>

VOSS. In: *VOSS / - Rila Fukushima by Johan Lindeberg* [online]. 15.04. 2012 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://vossehf.wordpress.com/about/voss/>

VRBOVÁ, Eliška. V Centru Chodov ožije Alexander McQueen, unikátní výstava představí jeho modely. *Marianne* [online]. 02.05. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.marianne.cz/moda/v-centru-chodov-ozije-alexander-mcqueen-unikatni-vystava-predstavi-jeho-modely>

WILCOX, Claire. ENCYCLOPEDIA OF COLLECTIONS: VOSS. In: *V&A-Victoria and Albert Museum* [online]. 27.02. 2015 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vam.ac.uk/museumofsavagebeauty/rel/encyclopedia-of-collections-voss/>

Život, smrt a čas. Obdivující marnost Popis malby marnosti. In: *Panima* [online]. 2014 [cit. 2022-05-18]. Dostupné z: <https://pani-mama.ru/cs/zhizn-smert-i-vremya-lyubovanie-tshchetoi-kartina-sueta-suet/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

str. – strana

č. – číslo

aj. - a jiné

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Vanitas zátíší s knihami, rukopisy a lebkou	13
Obrázek 2 David Bailly – Autoportrét (1651)	17
Obrázek 3 Jacques De Gheyn – Vanitas zátíší (1603).....	18
Obrázek 4 Carstian Luyckx – Zátíší Memento Mori	20
Obrázek 5 Joris van Son – Alegorie na lidský život.....	21
Obrázek 6 Jason Salavon – Still life (Vanitas)	22
Obrázek 7 Joel P. Witkin – Still life, Marseille (1992)	25
Obrázek 8 Jan Gemrot – lebka / vanitas (2020).....	26
Obrázek 9 Jan Gemrot – věčnost (2016)	26
Obrázek 10 Elsa Schiaparelli – šaty Skeleton (1938).....	29
Obrázek 11 Jana Sterbak – Flesh Dress for an Albino Anorectic (1978).....	31
Obrázek 12 Alexander McQueen – Lebka	33
Obrázek 13 Alexander McQueen – Šaty z kolekce Voss	34
Obrázek 14 Alexander McQueen – Šaty z pštrosích per	34
Obrázek 15 Alexander McQueen – Šaty ze škeblí	34
Obrázek 16 Michelle Olley	35
Obrázek 17 Ricardo Tisci – Kolekce od Givenchy (2010).....	36
Obrázek 18 Iris van Herpen – Šaty Skeleton (2011)	38
Obrázek 19 Moodboard	41
Obrázek 20 Barevnice	42
Obrázek 21 Materiály	43
Obrázek 22 Nástin kolekce	44
Obrázek 23 Šaty s lebkou	45
Obrázek 24 Korzet ve tvaru lebky	46
Obrázek 25 Polohový plán a díly korzetu	46
Obrázek 26 Halenka s kalhotami	47
Obrázek 27 Top se sukní	48
Obrázek 28 Hledání formy	49
Obrázek 29 Kalhoty s halenkou	50
Obrázek 30 Dlouhé šaty	52

ZDROJE OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Vanitas zátíší s knihami, rukopisy a lebkou

KAAG, John. Foul Matter. *Paris Review* [online]. 04.10. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.theparisreview.org/blog/2017/10/04/foul-matter/>

Obrázek 2 David Bailly – Autoportrét (1651)

Self-portrait with Vanitas Symbols. *WikiArt-Visual Art Encyclopedia* [online]. 18.03. 2020 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.wikiart.org/en/david-bailly/self-portrait-with-vanitas-symbols-1651>

Obrázek 3 Jacques De Gheyn – Vanitas zátíší (1603)

Vanitas Still Life. In: *The Metropolitan Museum of Art* [online]. 04.11. 2020 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/436485>

Obrázek 4 Carstian Luyckx – Zátíší Memento Mori

TRUONG, Alain. Carstian Luyckx, Memento Mori still life with musical instruments, books, sheet music, skeleton, skull and armour. In: *Alain.R. Truong* [online]. 08.03. 2018 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.alaintruong.com/archives/2018/03/08/36209365.html>

Obrázek 5 Joris van Son – Alegorie na lidský život

Allegory on Human Life. In: *Google Arts & Culture* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://artsandculture.google.com/asset/allegory-on-human-life/OwEvxnO0H6oE1A>

Obrázek 6 Jason Salavon – Still life (Vanitas)

Still Life (Vanitas). *Jason Salavon* [online]. 1991 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://salavon.com/work/Vanitas/>

Obrázek 7 Joel P. Witkin – Still life, Marseille (1992)

Still Life, Marseilles, 1992. *Artsy* [online]. 2007 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.artsy.net/artwork/joel-peter-witkin-still-life-marseilles>

Obrázek 8 Jan Gemrot – lebka / vanitas (2020)

Skull/vanitas 2020. *Jan Gemrot* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.jangemrot.com/picture/skull---vanitas/>

Obrázek 9 Jan Gemrot – věčnost (2016)

Eternity II 2016. *Jan Gemrot* [online]. [cit. 2022-05-19]. Dostupné z:

<https://www.jangemrot.com/picture/eternity-ii/>

Obrázek 10 Elsa Schiaparelli – šaty Skeleton (1938)

The Skeleton Dress. In: *V&A · Explore The Collections* [online]. 27.05. 2002 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://collections.vam.ac.uk/item/O65687/the-skeleton-dress-evening-dress-elsa-schiaparelli/>

Obrázek 11 Jana Sterbak – Flesh Dress for an Albino Anorectic (1978)

Vanitas, but Make It Fashion. In: *ARTBLOC – Medium* [online]. 03.10. 2019 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://medium.com/artbloc/vanitas-but-make-it-fashion-5cc371412208>

Obrázek 12 Alexander McQueen – Lebka

Skull mcqueen Poster. In: *Redbubble* [online]. Melbourne, 2006 [cit. 2022-05-19].

Dostupné z: <https://artmagazin.eu/vanitas-biblicke-tema-marnosti-v-pojeti-soucasnych-ceskych-umelcu-v-centru-dox/>

Obrázek 13 Alexander McQueen – Šaty z kolekce Voss

MILLIGAN, Lauren. Fashion Flashback: McQueen's Asylum Show. *Vogue* [online].

07.08. 2014 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vogue.co.uk/gallery/erin-oconnor-on-walking-in-alexander-mcqueen-asylum-show>

Obrázek 14 Alexander McQueen – Šaty z pštrosích per

MILLIGAN, Lauren. Fashion Flashback: McQueen's Asylum Show. *Vogue* [online].

07.08. 2014 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vogue.co.uk/gallery/erin-oconnor-on-walking-in-alexander-mcqueen-asylum-show>

Obrázek 15 Alexander McQueen – Šaty ze škeblí

MILLIGAN, Lauren. Fashion Flashback: McQueen's Asylum Show. *Vogue* [online].

07.08. 2014 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vogue.co.uk/gallery/erin-oconnor-on-walking-in-alexander-mcqueen-asylum-show>

Obrázek 16 Michelle Olley

VOSS. In: *VOSS / - Rila Fukushima by Johan Lindeberg* [online]. 15.04. 2012 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://vosseh.wordpress.com/about/voss/>

Obrázek 17 Ricardo Tisci – Kolekce od Givenchy (2010)

Givenchy Haute Couture by Willy Vanderperre. *Fashiontography* [online]. 08.07. 2010 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <http://www.fashiontography.net/2010/07/givenchy-haute-couture-by-willy.html>

Obrázek 18 Iris van Herpen – Šaty Skeleton (2011)

PERRSON, LAIRD BORRELLI. Iris van Herpen FALL 2011 COUTURE. *Vogue* [online]. 30.06. 2017 [cit. 2022-05-19]. Dostupné z: <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2011-couture/iris-van-herpen>

VLASTNÍ ZDROJE

Obrázek 19 Moodboard

Obrázek 20 Barevnice

Obrázek 21 Materiály

Obrázek 22 Nástin kolekce

Obrázek 23 Šaty s korzetem

Obrázek 24 Korzet ve tvaru lebky

Obrázek 25 Polohový plán a díly korzetu

Obrázek 26 Halenka s kalhotami

Obrázek 27 Top se sukni

Obrázek 28 Hledání formy

Obrázek 29 Kalhoty s halenkou

Obrázek 30 Dlouhé šaty

SEZNAM PŘÍLOH

Flash disk

